

SAL 3
HEJMAR 23

1944
SIBAT-ADAR

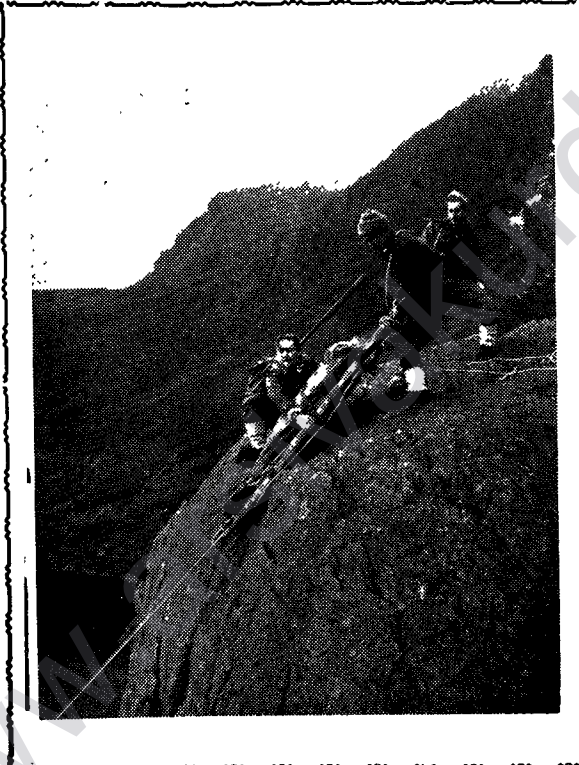
RONAHI

ANNEE 3
NUMÉRO 23

1944
FEVRIER-MARS

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

TELÉFON 12-29

*Eskerine xaça sor darûbesteke birindaran di tehtan re dadixin rastê.
Li rastê erebeyên birindaran wan dibin û digehînin xestexaneyên gerok.*

ÇAPXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1944

DI VÊ HEJMARÊ DE

Nêçîra Kewan	Evdirehman Eli Yûnis
Fenên Dêw	Çîrokêbj
Xezel	Nalî
Şeva Gayê Zer	Evdilkerim Mela-Sadıq
Dayîn	Bişarê Segman
Memê Alan	Evdilmesih Wezîr
Selahedin	Osman Sebrî
Bo Agadarî	Gulavêj
Dengî Gitiyî Taze	Ronahî
Kudîstan	Exbar-el-Herb
Lehîstika Şetrencê	Cemilê Tacdo
Gula Min	Cegerxwîn
Napolyon	Osman Sebrî
Rewhanî û biyanî	Hesen Hîşyar
Cêwikên Siyamî	Smainê Serhedî
Merşal Lûksenbûrg	Qadirê Ferman

DIBACA

NÊÇÎRA KEWAN [1]

Carek ji cara, Xîşoyê Soso û Kaloyê Remezan

Çûn û geriyân li ferxê kewan.

Ji xwe re giştin du ferx ji ber mêrkewan.

Pêşî xwedîkirina wan li sindik û kult.

Li dû wê bi genim û tehlî.

Hale meya Kanûn, berfê diwar sûn

Kewgîrvan eba kişandin serê xwe û li halê xwe û [kewê xwe wer bûn.

Hat meha Sibat, terqên ji qefesa hat;

Rebat qomgomî, celab sekînî.

Bi xêr hat, meha Nisan,

Yedan xweş bû dîsan.

Şahî ket mala xwey-kewan

Mêkew çûn ser hêka û ribat ketne lîsan.

Rabû ser xwe Xîşoyê Soso, gazi kîr Kaloyê Remezan;

Go rabe em herin vedana kewan.

Şevdesta emê bavêjûn ciyekî kûr.

Kew bêne me wek ga û baqûr,

Emê jê tîji kin cenb û lîr.

Rojdestan emê bavêjûn kaşa,

Kew bêne wek ker û wehşu,

Emê bikişînin bi cenb û laşa.

Hêvara bavêje cihê bendera,

Tu godarî bike li qirûn û şera,

Emê tîji bikin cenb û fera.

Şevdestek avêtin ciyekî kûr

Rebat sekîni celab lûlmî.

Pîre-kew derket ser keuî.

Kîr şaresar, qareqar, go ey celabê bêzar,

Carek ji cara, min tu ne dî ji ser darê hatî xwar,

Hero seo, ez bi te re nakim tu bazar.

Ka ribatê te ê tal û mîkîl-xwar.

Ribatî go here dêla, dêla, dêlayê

Tu jin î, xebêrdana min bi te re nayê,

Şeyê mêrê te xwe xistîye bin deviyê deng jê nayê.

Ez ribat im, ribatê gumre me,

Şevdest û rojdest, bi xwe ewle me;

Restemê zal ez bi xwe me.

Pîre-mêkewê go, ey ribatê qut, qop û lal,

[1] Li ciyê me ew mirovê ko kewgîrvan e gerek vê dibacê bizane; an-ne ne kewgîrvan e.

ÇIROKA KURDMANCI:

FENÊN DÊW

Di zemanê berê de merivekî kor hebû. Kurekî xwe ê dehsalî hebû. Li parsê digeriya. Rojkê ji gundan dîhat. Di newalekê de, li ber zinarekî rûnişt. Keserek kişand. Di zinar da, derî vebû. Dêwekî serê xwe biderxist; ji mêrik re go: Tu li çi digerî?

Mêrik şaş bû; go min lawê xwe anî ko tu bi xwendin bîdi.

Dêw go: Saleke di vê çaxê were kurê xwe here.

Derî hale girtin; mêrik çû mal. Salkê li mal rûnişt. Sala xwe bû tamam, ewê were lawê xwe here.

Jinikên dêw dido bûn. Yek rind; yek pîs. A rind ji lawîk ra go: Sibe da dêw ê banî te ke; ji te bipirse; jinên

Ji mi re hene, çil ferxê par û çil ê pêrar.

Hemî nikûl-sor û celebdar.

Bêne te, wê pûrtika te, ji serê te bînin xwar.

Bila bi te nehese û dengê te sa neke mêrê min ê [diwar.

Ribatî go, Ez ribat im, ribatê qut im,

Bi çakûk û kelpedana ji ser ferşê kozikê¹ nabletîm.

Ez ji şer û lêxistinê re pir bi emliyet im.

Mêrê wê navê wê Kormenseb e.

Kormenseb ji xew rabû, got jina xwe eû çî deng e tê?

Jinikê go, ez Gulbarîn e, kewê Xîşoyê Soso ye,

Hatiye cihê me, fort û pesna dîke.

Kormenseb deng li zarowê xwe kir û 'go:

— Min divê hon Gulbarîn ji mi re bi şkelê piyê wî

[ve bigirin, nekujin bi saxî bînin cem min;

Ev çî bê-aqil e ko hatiye warê min.

Bi carek şiqên bi ferxên wî ket û fîrîn,

Pîre-mêrkew, dilê wê qerar ne da, ew ji çû.

Dema gîhiştin ber dafa û bi carê aliqîn,

Pîre-mêrkewê gote afezin Gulbarîn.

Kewê Xîşoyê Soso ê xwîn-xwar!

Ji min re berde du ferxên par.

Ko min û kalikê mêrê min,

Wa bibin zozana û paizê bînin xwar.

Gulbarîn go, girtin bi min e, lê berdan bi Xîşoyê

[Soso û Kaloyê Remezanê bêtebîet,

Îro sê ro, bi cinobet, ne kirîye tu limêj û tu taet.

Dibêjûn Xîşo bi zmanê kewa de bû bû zana,

Rabû ji rehma xwe du hebêrda.

EVDIREHMAN ELÎ YÛNIS

Me hêvî ji axê heye ko piştî vê dibacê, ji me re nêçîrên welatê Sasonê, herwekî devkî û bi awayê xwe ê şêrîn qise kirîye, bend bend di Ronahiyê de binivîsî.

Kes nîzane, heye ko dûr-nîzang digel axayê delal em li ber wan kozik û çeperan rûnî û nêçîra ko axê ji me re qise kirine bi destên xwe bikin.

min ktjan rind e. Tu bëje ez nizanim, ktja ko bi te rind e, ew rind e. Ewë ji te btpirse, te ilmë min hîn kir, hîn ne kir. Tu bibëj ez hîn ne bâm. Ewë bibëje eybe, sihe havë te ë were, ezë jë şerm bikim.

Dëw jë pirst, lawik got-ë: Wexta ko te ders dida min, ez hîn dibûm. Wexta ko tu ji cem min radibûyi, mi xwe ji btr dikir. Ez niha tişteki nizanim.

Bû sibe, bavë lëwik hat. Ew li ber zinar sekini, destë xwe lëxist. Deri vebû, dëw destë lawik girt, teslmi bav kir. Bav lawikë xwe girt, çû mal.

Lawik ji bavë xwe re got: Ezë işev bi hespekî rind bim. Sibe min bibe mezadë. Ewë sed zëri bi te din. Pereyë xwe bigire, hevsarë min mede kest, bîne mal.

Bû sibe, bav rabû, di ko hespekî rind di xanî de hatiye girëdan. Hevsarë wî girt, çû mezadë. Xelk gişk hatin. Sed zër të dan. Bav pereyë xwe girt, hevsar, ji ji serî jëkir; hat mal.

Ber ve ëvarë lawik hate mal go, bavo te pereyë xwe girt. Bav go herë. Lawik go, ezë işev bi deveki spî bim. Min bibe mezadë, ewë bist zëran di min din. Pereyë min bigire, hevsarë min jëke, bîne mal.

Bû sibe. Bav rabû, di ko devaki spî hatiye girëdayin. Hevsarë wî girt, bire mezadë. Xelk gişk hatin. Bist zër të dan.

Dëw di mala xwe de go, insanë vî zemanî emel pê nabe. Dibe ko wî lawikî ilmë min hîn kiriye; di nav xelkë de eşker bike.

Dëw rabû, xwe tebdilî qiyafet kir, hate mezadë. Di mezadë de, deveh nas kir. Çû bi bavë lëwik re bazar kir. Go, tu vî devayî bi çi didî. Extiyër go, ez bi bist zëran didim. Dëw bist zërë wî dan-ë. Hevsar ji dest girt.

Extiyër go, ez hevsarë xwe nadim. Dëw go, mala min ve li vir e. Li şûna hevsar da zëreki din daryë. Hevsar ji dest girt û çû.

Lawik zanî ko paşt xerab e. Çawan kir ne bû. Çû heta ber zinar. Wexta ko

X E Z E L

Zilft bi qedet dake perişan e, bilaw e.
Emro le min i şefte alûz û be daw e.
Bo çi ne girim sed kere tim dil deşkenî
Mey boç ne rijë şişe le sed çige şikawe.
Omriki dirêjim be xegali serî zilfet
Sewda û perişan im û sewdayeki xaw e.
Herçende ke rût im be Xuda maili rût-im
Bê bergigê il-let ke hetiw mail be hetaw e.
Her coge û cêgaye ke wa sûr û siwêr bê
Çiyî çuşê giryani min e, xwë-nerijawe.
Bê faide ye menî min êsta de le giryan
Bo aşiqî bêçare zû em awe rijawe.
Sûzi dilime baisi ta û kul û giryan
Malûm e ke agir sebebi çuşê aw e.
Manî niyeti qeweti teswiri biroyi to
Em qewse be desti miteneq-qiş ne kişawe.
Nalî weki zilfet ke milî bertî pê e
Têki meşkêne be cefa meyxere law e.

N A L Î

dëw çû hundir. Lawik serë xwe da serdera derî da. Hevsar di serî da jëbû. Lawik li xwe xwend, bû kevok, ket hewa.

Dëw di ko lawik firî; wî ji li xwe xwend, bû bazek kete pey. Lëwik di ko xelas nabe. Beşçeki mezin di; hewzek di ortë de ye. Di dorhëla wî hewzî ra paşaler rûniştine. Lëwik li xwe xwend, bû guleke sor, kete orta hewzî.

Dëw ji li xwe xwend bû mitirbek, saz bi piyë wî ve; hat temena kir, bi edeb rûnişt, sazë xwe lëxist.

Xulameki ew gul girt, da paşayë mezin. Paşa ji destë xwe kir bërîka xwe, pere biderxista ko bi mitirb bida.

Mitirb go, ez pera naxwazim; bira paşa we gulë bide min, ji min re bes e.

Paşayë mezin ew gul da mitirb. Lëwik di ko iş xerab bûye. Li xwe xwend, bû garisë zer, rijiya erdë.

Dëw ji li xwe xwend bû qurkek bi deh çëlikën xwe ve û garis ji erdë di-neqandin. Lawik li xwe xwend bû roviyek, qurk ji xwar, çëllî ji xwarin.

Lawik dîsa bû merî. Paşaler lê ecëbmayî man; gotin ev çi iş e? Lëwik ji wan ra qise kir û mesele got.

Ji hingë va dëw insana hîni fenë xwe nakin.

ŞEVA GAYÊ ZER

Şev û rojek Kanûn ma bi. Pîrek hebl bi çar kura ve; gayekî wa t zer hebl, jiyîna wa bi wî gayî bi. Êvara Kanûna-Paşin xelas bi bi. Babê pîr derket ji derve, temaşeyek li ezmana kir, hat hundir got zarokên xwe:

Lawên min ez vê şevê xirab dibînim, rabin gayê zer şerjê kin, agirî xweş bikin sitilê kuç kin.

Zarên wî gotin-ê: babo jiyîna me li ser milê vt gayî ye, emê çawan dîl bidî vt gayî şerjê biki.

Babê wan got: Wek min ji we re gotî ez vê

şevê gelek xedar dibînim; şerjêkirina gayt wê rihê me hemîyan xelas bikil.

Li ser vê yekê ga şerjê kirin, agir xweş, sitil kuç kirin. Ji êvarê pê de berfê lê kir, berfe ke boş û ecêb.

Demek yê şevê pirê aqil rabî derket ji derve, nêri berfê wê serban teji kirin, kefenek spi avêtî ser dinyayê. Hema hat lawekî ji yên xwe hişyar kir û hestîk têr goşt û germ da destê wî, go de rabe lawê min berfmalê hilîne, here serê bant, berfê bavêje.

Kurikî ew goştê germ bi dest xwe girtî, berfmal hilanî çû serê bân, fekirî ji gazê bêtir wê berf bari. Berfa li ser bant hemî malîşt û vegeyîra ber agirî û li cem sitilla goşt rûnişt. Demek di çû; pirê hişyar carekê derket fekirî wê berf dibarîl, lê barineke ecêb. Cardî hestîk ji yên goştê gayî da dest lawê xwe ê çin û berfmal da dest û got: Rabe kurê min le.e serê banî. Wî ji wek lîrayê xwe ew le fa gezek di bari, malîşt û lat xwar.

Bi vî awayî babê pîr her saelê kurek yê xwe ji xew radîkir û qelik goştê germ dida dest û rêdîkir serê bân, berf ji ser bani dimalîştin, hela li wa bi sibe.

Sîbehî nêrin di wî gundî de ji wa pê ve tukes ne maye, kemi mayin di tin berfê de, serban li ser wa de hatin xwar, di bin wê berfa ecêb de kemi çuyin. L'ingê pirê l'îşyar û aqil got lan ên xwe: L'ewê dil, wek mi ji we re gotî ew şev û rojek kanûn çîqa gelike. Gayê zer ne stêhek bi, jiyîna me li ser milê wî bi. Lê îro ewî gayî rihê me her pênca û bi diya we ya pîr ve xelas kir.

BERGEHIN JI ŞAGIRT Û DIBISTANÊN GUNDÊN INGİLİSTANÊ

Evdilkerim MELA-SADIQ

DAYÎN

Li wextê berê, di heyamên kevin de mirêk hebû. Mîrêkî ciwan, çeleng, xudanbext û bi destê xwe mêr. Mîr Tacîn digotin-ê. Mîr welatekî mezin û fireh, erdekî bijûn û dewlemend hebû. Mîr ew welat bi qeweta şûrê xwe vegirti bû û dîsan bi şûrê xwe berevaniya xelk û erdê xwe dikir.

Neyaran serî hilda bû. Ji mîr re diviya bû li xwe biqewimanda û biçîwa şerê wan. Mîr berê xwe da bû erdine bêpîvan, welatine dûr. Di paş xwe re jin û kurê xwe ê şîrmêj Hevind, yê ko hêj di landikê de bû hişti bûn.

Heyveke çardeşevî li çûna leşkerên mîr temaşa dikir. Mîr da bû pêşiyê; mêrxas û şûrkêşên wî hespên xwe di dora mîrê xwe de dibezandin. Ji banê qesirê jina mîr ko navê wê Heyvê bû bi çavine zelûl li qeslê dinihêrt û lêvên xwe hêdika dilivandin; qey diayek dixwend.

Heyvê kêmkî kiri bû; hetanf ko nivê şevê di ser xwe ve derbas ne dikir xwe şanf ne dida. Siwarekî birîndar, rimh û şûrê wî şikestî bi xar hati bû û li ber deriyê bircê sekinî bû. Derî jê re vekirin. Qasidekî ne î xêrê bû. Mîr û leşkerê xwe keti bûn deravekî teng. Heft rimh di canê mîr re çû bûn. Bi a heftan re mîr ji hespê xwe bêrih keti bû erdê; eskerên wî ji hev de keti bûn. Neyar boş bûn. Bi piraniya xwe ew şkênandî bûn.

Jinmîr pê hesandin. Berdevk di dora dergûşê de li hev gihane hev. Mîrê ko li ser textê bavê xwe rûništa hêj yanzdeh-mehî bû. Ji diya wî pê ve tu dostê rastîn jê re nîn bû. Ma dê, diya reben wê çi bikira. Herçî mirov û pismamên mîrê şîrmêj wê hemiyana çavên xwe berdaya textê seltenetê. Mamekî Hevind hebû jê re digotin mîr Şem. Ji herkesî bêtir ji mamê wî ditirsiyan. Belê mîrê rehmetî birayek hebû ko ne ji diya wî lê ji reşikê bû. Di heqê mîrê şîrmêj de mam ji herkesî bêtir xeternak bû. Mîr Şem mirovekî dilhişk û xwînaxwar bû. Jê ve mîrftî, mezinahî, mirovatî ji dirhavan pê ve ne tu tişt bûn. Gava pere û gewherên ko di xezna mîrîtiyê de bûn dihatin bîrê, çavê wî ji wan madenan bêtir diçirîsîn û agir diweşandin.

Mîr Şem di serê çiyê de qesirek hebû; tê de digel diz û nijdevanan wekî gurekî dijî û

BERGEHEK JI KÛÇEYÊN ŞANGHAYÊ

çavên wî her li şikarê bûn. Ev e jê re şikarek. Mîrêkî yanzde-mehî, xwediyê welatekî mezin, xudanê xezneyên giranbeha; lê ji her tiştî bêxêber di landikê de nivistî û her û her li çîçikên dayîna xwe digeriha.

Di rex landika Hevind de landikeke din xuya dikir. Ew landika kurê dayîne, landika kurê Heyzebûna cêrî bû. Belê mîr Hevind û kurê cêriyê di şevêkê di şevêka Havînê de ji diyên xwe bû bûn. Dergûşa kurê cêriyê a darîn anî bûn tenişt landika pismîr a zêrhelî û her du zarokan pismîr û xulamkole ji yek guhanî şîr dimêtin. Evara, gava jinmîr dihat û li kurê xwe temaşa dikir û ew dida himbêza xwe ji bo xatirê lawê xwe kurê cêriyê, xulamkolê xwe ji maç dikir.

Herçî cêriyê li her du zarokan bi yek mîhîrvanî û dilovaniyê dinihêrt. Ji xwe yek kurê wê bû; ê din wê bibiwa mîr û melkê wê. Rojên ko şîrê wê kêmkî dihat kurê xwe birçî dihişt, pismîr têr dida mêtin û di dilê xwe de digot: divêt mîr ji peyayên xwe xurtir bit.

Dayîn Heyzebûn di mala mîr de ji diya xwe bû bû. Ewçend bi axayên xwe ve girêdayî bû ko ew hezkirin jê re bû bû ol û diyane-tek; jê re perestîş dikir.

Wextê mîr di keviya çemê mezin de hate kuştin Heyzebûn ewçend girîya bû ko jinmîr bi xwe hêstîrên xwe dimaliştin û li ber dilê cêriyê dida.

Heyzebûnê ibadeta mezhebeke kevnare dikir. Li gora wî mezhebî mirov piştî mirinê, di cih de vedijîya diqû ezmanan û di piştî ewran re kar û xebata xwe pêş ve dîbir. Ji lewre Heyzebûnê digot ko mîr Tacîn hilkiçiyayê ezmanan û li wê derê hikimî eşîr û

welatan dike. Ji xwe birek ji peyayên wî ma pê re ne miri bûn. Wan û hespê wî tev de xwe gihandî bûn mîrê xwe. Herçî berdevk û şûrkêşên mayîn ji hin bi hin wê himiriyana û wan jî xwe bigihandana mîr Tacîn. Vêca mîr di ezmanan de kişwerê xwe bi temamî wek li rûyê erdê dê saz bikira. Heyzebûnê welê digot.

Ma rojekê ewê bi xwe jî ne çîwa ezmanan û disa xulamîtiya mîrê xwe dê ne kira. Digel vê hindê gava mîrê şîrmêj dikir himbêza xwe û şîr dida-yê bi çavine zelûl lê dinihêrt û direcifî û digot «Xwedê vî ji me re bihîle; heta ko bi bejîne bi ser çama şûrekî bikeve; kî dizane çi talûkene nenas li ser rîya wî xwe veşartine» û digirî.

Ji roja ko siwarê birîndar xebera mirîna mîr Tacîn anî bû sûrehên qesirê asê û pasvanên wê zêde kiri bûn. Hero jî tevdîrîna nû diditîn; talûke jî hin bi hin nîzingtir dibû. Mîrê bêjî û nijdevanên wî ji çiyê daketi bûn deştê, li ser rîya xwe her tiştî xerab dikirin û berê xwe didan paytextê welêt, qesira mîr. Lêbelê xelkê qesirê digel her tevdîrê ve qey sehiw girti bû. Li qesirê nema inzibateke nêr hebû. Ma teşî kengê dikare bikeve şûna şûr. Li qesirê jinikekê hikim li jinan dikir. Ji milê din torinên welêt yên ko bi mîr re girêdayî bûn ew jî di wî şerê mezin de pê re mirî bûn.

Xelkê' qesirê, di pêşiya hemîyan de diya mîrê piçûk, hero her saet li hêviya felaketekê bûn. Bi tenê dayîn, Heyzebûna sadiq ne ditirsîya. Gava mîrê xwe ê şîrmêj dikir himbêza xwe jê ve welê bû ko milên wî ji mîrê wê re sûrehine stîwar in û di nav wan sûrehan de tu tiştî nikare dest bidit wî.

..

Şevêkê, ji sevine adetî reş û tarîtir, dayîn keti bû navbera her du landikan û dikir ko binive. Ji nişkekê ve, ji dûr ve dengê seh kir; wek şingîniya şûr û xenceran, şingîniya şûrên ko bera hev didan. Deng hêj dûr bû, ji xelaska bexçan dihate bilîstin.

Dayîne xwe li mêzerê pêçand, rabû ser ejnûyên xwe û guh dida. Êdî pêjîna lîngan dikir; nalîniya didan pey hev... carîna tiştekek wek barekî giran dikete erdê.

Heyzebûnê da xwe, rabû ser xwe û derf vekir. Di liwanê de peyayîna biçek di ber ronahiya fanosêkê de dimeşîyan û qesta oda mîr dikirin. Hertiştî xuya dikir. Bêjî bi ser qesirê de girti bû, zora pasvanan çû bû; niho dikirin mîrê wî birevînin û wî bikujîn.

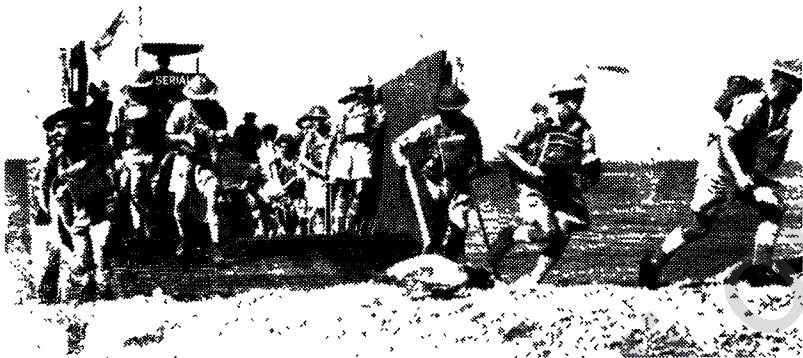
Dayîne derf li xwe girt, li landikan zivirf û bêt ko bide eqilê xwe rahişte mîrê şîrmêj û ew avêt nav landika kurê xwe û tê de veşart. Herçî kurê xwe, ew jî kirê himbêza xwe, çend caran ew maç kir û xulamkole kire nav landika mîrê xwe a zêrhelf.

Di vê navê de derf vebû, mirovekî bejinbînd, hewranîkî reş lê, digel çend mirovên din ên biçek kete odê û berê xwe da landika mîr, lihêf rakir bi derbeke hişk zarok jê deranî, destekî xwe danî ser devê wî û ew kire bin çengê xwe. Îşê wan temam bû bû; hemî di liwanê re vegeyîyan bexçê û di tariya şevê de wînda bûn.

Mîr di landika xulamkolê de dinivist; dayîn ji piyan sekinî bi çavine heyirî li dora xwe dinihêrt; qey tişteki jîbîrkirî dixwest binê bîra xwe.

Keçên Ingilîstanê herwekî di fabrîkan, di zevîyan de jî dixebitin.

Eskerên britani di talimê de. Ev eskerên ha xwe kar dikin ji bo eniya didowan. Xwe, hinî daketina bejê dikin; beja Ewropa roavê.

Pêjin bi qesirê keti bû. Xelkê qesirê bi şeb-xûnê hesiya bû. Çira û xetîrek vêxisti bûn; ji her aliyê qesirê rarpreda lingan dihate bihîstin. Jinmîr, nîvtazî û digel nedimeyên xwe li dayî-nê der bû û xwe li landika zêrhelî daheland. Gava ew wala dît qîrînek jê çû û jinmîr bêhiş ket erdê.

Di vê navê de di lîwanê de repreda lingan xurt bû bû. Serhengê qesirê digel segmanên xwe li diya mîr digeriya. Serheng digel segmanên xwe da bû pey bêjî û beriya ko terka bajêr bidin xwe gihandi bû wî û li hev xisti bûn. Segmanên qesirê bêjî û peyayên wî tev de kuştî bûn û cendekê mîrê bêjî kaş kiri bûn heta ber deriyê qesirê.

Belê segmanan bêjî kuştî bû, lê wî ji beriya ko bimire di bin hewraniyê xwe de mîrê welêt ê şîrmêj xeniqandi bû. Cendekê wî ê hûr li hewraniyê mamê wî pêçandi li ber deriyê odê bû.

Jinmîr bi repreda lingên segmanan hişyar bû bû, çavê wê bi xelkê dorê ve zelal dibûn. Dayîn rabû ji landika darîn zarokê derxist û ew da destên jinmîrê. Herkesî ew nas kir; mîr Hevind bi xwe bû. Ma bêjî ew ne xeniqandi bû?...

Dayînê bi çend gotinan biserhatî ji haziran re da zanîn. Li cendekê li-ber-derî hûr bûn. Ew kurê dayînê bû. Jinmîr kete hîmbêza dayînê û bi maçikine germ ew maç dikir.

Qîrînek ji xelkê rabû; herkesî digot, divêt dayînê bête xelat kirin. Ma behayê mîr hebû? Kalek rabû û got, emê dayînê bibin xezna mîrekan, bila bi destê xwe xelatê xwe bibijîrit.

Jinmîrê destê dayînê girt û berê xwe da xeznan. Torin û segmanan bi heyecaneke xerîb dane pey. Dergehên giran û hesinîn bi

dengekî rizihayî hêdî hêdî û bi heşmet'û dep-depe vedibûn. Hundirê xeznê tarî bû; reş dikir. Di wê tarîtiyê de, wek çavên dehbeyên ko di reşa şevê de diçirsin, niqteyine hûr û girs dîtêyisîn.

Xulaman qerase ji pişt penceran rakirin û depên hesinîn li hundir ba dan. Tirfijine tavê ketin hundirê xeznê. Niho ew niqteyên reş eşkere bû bûn; ristîkine lûlû, gerdeniyên almas, zûharine yaqût û ziberced, qevdine şûrine zêrhelî, navlûyên şeşxaneyên giranbeha, kumzîrhine bi neqş û xemil... û her tiştên kevin, giranbeha û nadîde...

Herkesî li dayînê dinihêrt. Gelo ewê çi bîst-landa. Heyzebûn di orta xeznê de sekinî, çavên xwe berda bûn ber xwe û ne diqeliqî. Piştî bihnekê çavên xwe rakirin û di pencerê re li ezmanan fedikirî. Roj hêj nû hildihat û li singa ezmen pinine sor û penbe belav dikirin. Belê kurê wî ê delal niho di piştê wan ewran de bû. Taştê nîzing bû bû, herhal lawîk birçî bû û li guhanên diya xwe digeriha. Ma ne diviya bû ko xwe bilezanda û biçîwa nik kurê xwe û şîrê wî bidaya...

Dayînê destekî xwe rakir û ber bi pêş çû. Dilê herkesî tavê, gelo wê çi bîstada? Kîjan gewherê giranbeha. Heyzebûnê dudilî ne kir, hema rahişte qevda xencerekê; xencereke kevin û biqîmet; xencereke zimirdqevd; yadigara pêşîyan; heja bû eyaletekê. Dayînê çavên xwe li xelkê gerandin ew li ser jinmîrê sekinandin û hêdîka got: Mîrê min gibaşte selametê, niho divêt ez herim kurê xwe bimêjînim.....

Û xencer di dilê xwe re kir.

Dihok: 2 Kanûna-paşîn 1944

BÎŞARÊ SEGMAN

MEMÊ ALAN

Me kurdan edebiyateke nivîskî, ji çend klasîkan pê ve, hesêb nîne. Lê me edebiyateke xelkê e welê heye ko ew li nik kê mîletan peyda dibe. Ji vê edebiyatê re folklor dibêjin.

Belê folklorê kurdan ewçend mezin û fireh e ko em pê dikarin îftixar bikin û di nav xelkê de serfiraz bigerin.

Di folklorê me de, bêşik şaheser Memê-Alan e. Memê-Alan malê mîletekî ewropayî biwa Xwedê dizane di heqê wê de heta niho çend cild kitêb dihatine nivîsandin. Me kurdan ewçend guh ne da-yê, ji şair û rêberê me ê mezin Ehmêdê Xani pê ve. Belê Xani berî sê sed salî bi qîmeta vê destançirokê hesiya û rabû li ser hîmê Memê Alan kitêba xwe a mezin û abadin Mem-û-Zîn anî wicudê. Bi gotinên din Memê Alan bi navekî din bi nav kir û jê re Mem û Zîn got û ferqin xiste navbera çîrokîya xelkê û esera xwe.

Ji xwe herwekî nas e, Xani bi hênceta çîrokê deng li mîletê xwe kir û dil kir ko wî li nijad û qewmîyeta wî hişyar bikit.

Ji hingê ve ji 300 salî bêtir wext di ser me ve çûnc. Kesî guh ne da Memê Alan, heta roja ko kurdîzanê hêja û bilîndpaye Mr. « Roger Lescot » ew digel tercîmeke fransîzî gihande çapê(1).

Herwekî me got, ew destançirok di pişt Xani re bû xudanê du navan: Memê-Alan û Mem û Zîn.

Herçî Memê-Alan, li gora hewêrkeyan guhartoyne gelêr hene. Xani hin tişt li Memozîna xwe zêde kirine û ji milê din tiştine din ji kitêba xwe bi der hiştine.

Vê paşiyê çavê me di kovareke erebî (2) de bi bendekê ket. Yekî bi navê Evdîlmesîh Wezîr di

wê kovarê de û di heqê Memê Alan de nivîsarek belav kikiye. Mr. Evdîlmesîh herwekî bi xwe ji dibêje mêrdîni ye û Memê-Alan di zarotîya xwe de bibîstîye. Benda Mr. Evdîlmesîh hêja ye. Evdîlmesîh qedir û qîmeta Memê Alan herwekî sezayî wê ye gelek bilînd girtiye. Mr. Evdîlmesîh xeman dixwe ko ev çîroka hêja ne hatî ye wergerandin zîmanîne din û li dinya alemê belav ne bûye. Welê dixuye ko Mr. Evdîlmesîh tercîma Mr. « Lescot » ne dihiye.

Mr. Evdîlmesîh piştî ko wêsfê destançirokê dide xulaseke çîrokê ji

[1] Institut français de Damas. Collection de textes orientaux. Tome I. Roger Lescot. Textes kurdes. Deuxième partie. Memê-Alan. Beyrouth. 1942.

[2] El-risale we El-rîwaye Qahirê. 12 Çîrîya-pêşîn 1942. Sal 10. Hejmar 484.

dibêje. Çîrokîya Mr. Evdîlmesîh ji guhartayên ko em nas dikin xêlî bifêrç e. An Mr. Evdîlmesîh bi zemanî ve esilê çîrokê ji bîr kiriyê an çîrokê wî jê re welê gotiye. Herhal ew minho ji bona me guhartoyeke nû ye. Em gelek spasên ji Mr. Evdîlmesîh re dikin.

Mr. Evdîlmesîh sernama benda xwe kiriyê « Mem û Zîn » Sernama Xani û ne ya xelkê. Heye ko çîrokê wî, ev jî jê re welê gotiye. Ev e nivîsara Mr. Evdîlmesîh. C. A. B.

MEM Û ZIN

TEMAŞEKE KURDÎ E ABADÎN

Mem û Zîn navê çîrokeke strandî e kurdî abadin e. Vê çîrokê kurd û hin nekurd(1) jî, di Iraq û di welatên ko kurd tê de dijîn, wek Sûriye, Tirkîya û Iranê, distînin.

Hêj di bîra min de ye, li Mêrdînê di şevên Zivîstanê ên sar de, em zaro digel dê û bav û nasên xwe yên ko ji bo vê yekê dihatin, di dora tenûrê de, em digihan hev û ker û lal me guhdariya dengbêjê dikir. Dengbêjê ko bi dengê xwe ê zelal û teblî ji me re Mem û Zîn digot.

Dengbêjê gava bihîna xwe dida, çîrok ji me re bi erebî qise dikir(2). Stran û çîrokê heta derengîya şevê dom dikir. Piştî stranê em dînivîstin û me di xewna xwe de evîniya her du aşînan a tehlî ya ko bi mirîna her diwan temam dibû, didît.

[1] Em tucuran rastî wan ne hatine.

[2] Diwê ev adet xweserî Mêrdînê bit; an dengbêj bi xwe ne î kurdmanc bû.

Mêr di qada şerî de ne, jin dikin bi karê wan rabin. Belê jin bezîne hewarê lê mêr ne kelîne kewarê. Ev jinên ha keç û jinên masfivanan in; toran saz dikin da ko herin masfvanîyê.

Nik dilê min çtiroka Mem û Zînê bi héjabûna xwe ji çtirokên Yewnanistana kevin ne kêmtir e.

Mem û Zîn yek ji çtirokên kurdî ye. Hinên din wek « Derwêşê Evdê » « Çiyayê Mazi » « Felîtê Quto » hene ko qe. ne hatine belav kirin. Bi tenê Mem û Zîn bi zimanê kurdî ketiye çapê û hatiye belav kirin. Ev cara pêşin e ko xulaseke Mem û Zînê bi zimanekî din tête belav kirin.

Min di kitêba « Elf leyte û leyte - Hezar û şevkê » de çtirokeke piçûk ditiye ko dimine Mem û Zînê. Nik dilê min ye ko çtirokên « Hezar û şevkê » dane hev ew çtirok ji Mem û Zînê girtiye. Hingê ji Mem û Zîn di nav kurdan de dihate gotin.

Min hêvt ji Xwedê heye ko rojekê şairekî erebî mezin an yekî biyanî vê çtirokê bêxe gikilê temaşayê an qestdê û herwekî gairê inglîzî « Ftç Jérard » ji bo çarînê Xeyam kiriye, nav û dengê wê bêxe dinyayê ».

ÇIROK

Li wextê berê di welatê Kurdistanê, di bajarêkî ava û çarnikarên wî bi çîyan dorgirtî de, mîreklî ciwan bi navê Mem hikim dikir. Mîr bi pakiya esil û nijad, bi mardî û mêrandî û bi lewendîya xwe deng da bû.

Mem ezeb bû û qet ne tanî bîra xwe ko jin bi-
kîf. Ji ber ko di welatê xwe de tu dotmîreke çelengya ko jê re bi her awayî biba hinkûf ne didit.

Rojekê wezîrên wî jê re qala zîwacê kirin. Mîr li wan vengêrand û xwe ker kir. Wextê civata wî belav bû mîr çû nav cihan da ko rakeve. Mîr texmîn dikirin. Belê diviya bû jin bîkîra da ko warê wî kor nemînit. Mîr di van texmînan de bû ko di xew re çû û xewnek dît.

Mîr di xewna xwe de xwe gihandî bû bajarê Cizîrê — Cizîra Botan — Cizîra ko li keviya Diclê bû û bi darî Stiya Zîn, keça Mîrê Cizîrê keti bû. Mem û Zîn şevê pêde li rex hev man û bi şeraba evînê a safî serxweş bûn; qerara xwe dan hevûndin bistînin. Mem Zînê ji birayên wê Çeko, Heso û Qerertacdin dê bixwesta. Ji ber ko bavê Zînê, Mîr çû bû rehmetê.

Mem û Zînê hingustilên xwe ji pev guhartî bûn. Memî hingustîla xwe bi tiliya Zînê ve, Zînê ji ya xwe bi tiliya Memî ve kiri bû. Piştî guhartîna hingustîlan Mem û Zîn xwe li textekî dirêj kirin. Memî şûrê xwe danf navbera xwe û Zînê da ko beriya mehirê tu tiştê neşeri di navbera wan de neqewimît.

Mem bi xwendinên teyran yên ko sira bê digihandin guhên wî, hişyar bû û gote xwe:

JIN DI ESKERÎYÊ DE

Klîşa mîlê çepê balafirê behrî e fêris şanî dide. Yên ko di dora balafirê de ne û pê mujûl dibin tev de jin in. Ev jinên he piştî

ko balafir vedigere benderê wê teslim digirin, paqij dikin, depoyên wê ji banzîrê dadigirin û li her tiştên wê miqate dibin. Bi gotinên din balafirê du texlîl siwar hene; ên şeravanî û ên neşerevanî. Siwarên wê ên neşerevanî jin in. Lê ev peyayên neşerevanî ji, carîna û gava dijmin bi ser balafirgehê de digire, dikevin bin barana bombe û gulan.

Belê di wî şerî de jinên ewropayî ji her şerên berê bêtir têkîllî şerî dibin. Herçî em kurdîvêl em li wan ecêbmayî nemînin. Ji ber ko jinên me ji qal - û - bela de di şeran de ji arîkariya me dikin; li rex me rûdînin, tîfingên me dadigirin û heke me sistî kir nav di me didin û dibêjin:.... kitana serê min li serê te....

« Çi xewneke şîrîn bû; xwezî ez ji wê xewnê hişyar ne biwam ». U gava çavên wî bi tiliyên wî ketin; bala xwe da û dît ko hingustîla tiliya wî ne ya wî ye. Fîserhatiya şevê bi temamî hate bîra wî. Hingustîl di çavê xwe re kir û li ser wê navê sîtiya Zîn xwend. Hingê zanî ko xewna şevê ne xewneke adetî lê heqî çet bû. Heqî sûretê sîtiya Zîn terka xiyala wî ne dida.

Ji milê din sîtiya Zîn di qeraxa çemê Diclê de gava ji xewê hişyar dibû wê ji digot ko şevê din xewneke şîrîn dîtiye. Lê wextê çavî bi hingustîla xwe kir ewê ji zanî ko tiştê şevê din ne xewin lê rastî bû. Sûretê Memî ji li xiyala wê hati bû neqîş kirin.

Di rastiyê de ji tiştê ko li Mem û Zînê qewimî bû ne xewin bû. Şeva ko Mem bi wezîrên xwe ve qala ziwacê kiri bû periyên Mem xisti bûn xewneke giran; Zîn ji nivînanandin û ew anîn nik Memî. Bi vî awayî Mem û Zîn heta fecara sibê li cem hev man. Bi spêdê ve periyên ew cardî nivînanandin û Zîn vegerandin bajarê Cizîrê.

Mem gava bi xwe hesiya sond xwar ko ji

keça mîrê Cizîrê, sîtiya Zîn pêve tukesî nakit. Li ser wê qerarê Mem rabû rext û bostê xwe girêda, li hespê xwe siwar bû û bêf ko xelkê xwe pê bihesine, ji bajêr derket û berê xwe da Cizîrê. Ewê Zîna ko şevê di periyên anî bû rêx textê wî nîşan bikira.

Piştî seferê dûr û dirêj Mem gihaste bajarê Cizîrê û bû mewanê her sê birayên sîtiya Zîn. Wan ji qedîrekî mezin jê re girt.

Zîn bi hatina Mem hesiya bû. Zînê ji bo dîtina Memî her fedakarî da bûn ber çavên xwe u di tu tevdîrê de teqsîr ne dikir. Dawiyê gihaste miradê xwe û ji ker ve diçû ba Mem. Belê wextê ko birayên wê diçûn nêçîrê Memî tiştêk behane dikir û li qesîrê dima. Zîn dihat qesîra birayên xwe û digiha Mem.

Di qesîrê de bi navê Beko-Awan wezîrek hebû. Beko mirovekî dexsok û fesedkar bû. Beko ji Memî hez ne kiri bû û lê bi kîn bû bû. Li fîrsendekê digeriya ko xirabiyê pê bikit. Beko bi evîna Mem û Zînê hesiya bû. Li ser wê yekê rabû li nik her sê biran fesadî kir û qîseta xweha wan gel Memî digote wan. Lê her sê biran ewçend guh ne didan-ê.

Dişa rojekê Mem bi hênceta nexweşiyê ne çû nêçîrê û li qesîrê ma û Zîn ji hate balê. Mem û Zînê di şexaliya evîne de xwe ji bir kiri bûn. Her sê bîra digel Beko ji nêçîrê vegeriya bûn û berê xwe da bûn dîwana ko Mem lê rûniştî bû. Mem gava ew ji dûr ve dîtin ebayê xwe ê fireh vekir û Zîn di bin wî de veşart. Lê kezîke Zînê ji derve ma bû. Gava her sê mîrên Cizîrê ketin hundir Mem bi hênceta nexweşiya xwe ji ber wan ve ranebû. Herçî kezîya ji derveyayî ji Beko pêve tukesî ew ne dîtî bû. Beko nîzîngî li birayê mezin Çeko kir û li gubê wî pîspisand:

— Ev mewan çî mirovekî kanc e (qebe û kêmedeb). Ji ber we mîrekan ve ranebû û di cihê xwe de rûniştî ma. Heçko hon xulamên wî an kesine adetî biwan.

Çeko lê vegerand û got: Tu ji çî mirovekî kêm û fesad î, heke ji ber me ve ranebûye ne ji ber qeretiye lê ji ber

Şerevaniyên wextê berê xwe di nav kum û kiras-zîrhan de vedîgartin; yên îro xwe didin ber talda diwarên tanga ên pola.

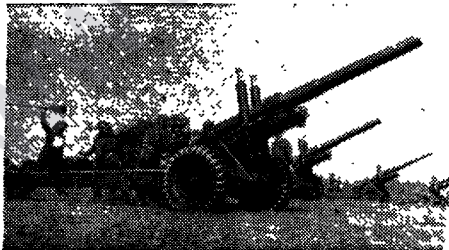
nexweşiyê ye.

Peko: Belê ne-rabûna wî ne ji ber quretîyê ye. Lê ne ji ber nexweşiyê ye jî. Ez sebebeke din dibînim ko nahilê mîrê mêvan rabit.

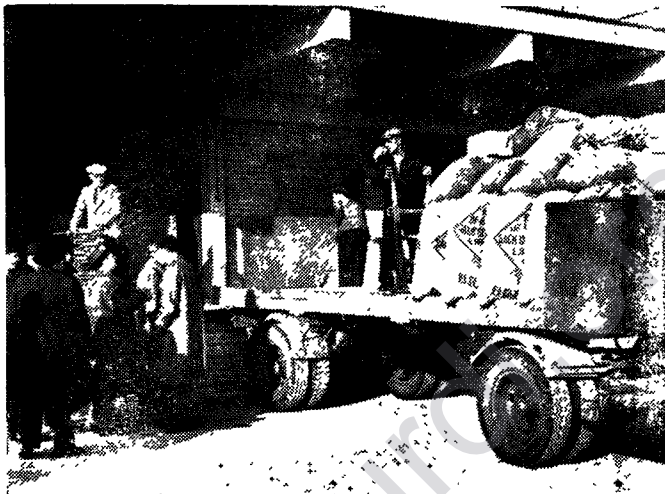
Peko ev got û keziya Zînê ya ko ji derve-yî ebaşî ma bû sanî Çeko da. Çeko Zîn ji diwanê çewirand û Mem da hebis kirin. Mem avêtin zîndaneke welê ko di çil pêpingî re mirov tê de diçû xwar.

Mem çil rojî di zîndanê de dimînit. Zîn jî di vê navê de dikit ko birayên xwe qanî bikit. Ji wan re meselê dibêje, ko Mem destgirtiyê wê ye û hatiye wê ji birayên wê bixwazê. Dawiyê Zîn fesadên Beko pûç dike û Mem ji birayên xwe re dida efa kirin.

Roja ko Mem dikir ji zîndanê derkeve Zîn ciline spehî li xwe dike, xwe dixemilîne, û digel çil keçên keçin yên ko ji nav bajêr bihartine, qesta zîdana Memî dike. Gava digehe serê derincê, Zîn deng lê dike, Mem lê dinêre û wê di wê bedewî û spehîtiyê de dibîne. Zîn di dilê xwe de dibêje ko Mem jê û ji birayên wê eniriye. Zîn cardî deng lê dike û dibêje. «Memo, heke ji ber tiştê ko çêbûye tu ji min enirî, ve ne çil keçên bedew yekê ji xwe re bineqîne». Van gotinan wek brûskê li Memî didin. Mem di dilê xwe de digot qey Zîn nema wî dixwazitûn û jê kerixiye.

Topine inglîzî en nû. Yên ko di qada şerê Îtalyayê de bi kar hatine êxistin.

ZADÊ ZEVIYÊN INGILÎSTANÊ BI KEMYONAN TÊQE AŞAN

Dilopek xwîn di difina Memî de têtin û Mem bêrih dikevitiin erdê.

Zîn digel mewkiba xwe vedigere û şîna Memî girêdide. Ji xwe gelek neborit ew jî emirê Xwedê dike û li gora wesiyata wê li rex Memî tete ve artin.

Piştî çil rojî her sê bira Çeko, Heso û Qeretacdin, Beko jî digel wan, dîsan derketi bûn neçirê. Di wextê neçirê de hespên neçirvanan di ser erdê ko Mem lê veşarti bû re derbas dibûn. Lingê hespê Çeko kete kortalekê. Çeko li kortalê nihêrt. Ew tirba Memî bû, Zîn li rex bû; her diwan hevûdin himbêz kiri bû. Beko gote mîr:

-- Ma tu nabîni piştî mirinê jî dev ji xebaseta xwe bernedane.

Çeko li Beko hate vecebê, şûrê xwe kişand li Beko da û gotê: Hey melûn here cehenemê. Xwedê mirovên ko xebîsên wek te ji hev kirine di aviretê de digehîne hev.

Beko jî hespê xwe de bêrih ket û cendekê wî ji tirba Memî dûr lê di wî erdê de veşartin. Piştî mîdekî her sê biran tirba her du aşiqan ziyaret kir. Di ser tirbên wan re gul û çiçekine spehî bişkivî bûn. Di nav wan de stiriyekek hebû. Ew, ji dilopeke xwîna Beko ya ko keti bû wê derê car bû bû.

Helani îro tirba wan ziyaretgah e.

Be da: EVDILMESÎH WEZÎR

DÎROKA JÎNA SELAHEDÎN

1

ÇEND PIRS

Ji mēj va dihate bira min ko tişteki ji diroka jîna ser arê kurd sîllan Selahedinê Eyûbî binivîsim; lê muxabîr ko zanîna min tîra bicîha jîna vê daxwaza hêja ne dikir. Erê çiqas ko min di dirokên tirk û ereban da li ser gîhan, rabûn, mezînaî û hikî nîrîtiya vî kurdê gewrê gelek tişt xwandine jî, teqez (mûheqeq) ey zanîn ji dawzazêke holê ra ne dibûn bîngeheki xurt. Ji vê pê va hergav min divê texnî guhên xwendevanên xwe ko ez ne peyayê qelem û zanîne me. Heye ko ji bê nîrîwetiya kurdên zana, an ji şewata dile xwe, lê nerhal ji neçari ez bûme rêwîyê vê rê. Ew rîya ko rêwîyên weki min nahewî...

Dawî ji baxê çak, min di vî warî da bi navê (Jîna Selahedinê Eyûbî) kitêbeke xweser dit ko tê da jîna Selahedin bi kurtî hatiye nivîsin. Kitêb, bi navê Dr. Elmed Bêlî; yekî misrî nivîsiye, lê pir kurt. Dema çavên xwendevan di dawîya kitêbê da bi navên kaniyên ko têxistiyên kitêbê jê hatine standîr dikeve, tê bîra wî ko dê diroka şerîne xurt û bi hingehing bixwîne. Lê gava bi nav rûpelan da diçe, ji seran navên wan bi tenê dibîne; herweki Selahedin di wan şeran da ne westî be. Dawî tişteki ko serê xwendevan germ bike tê da

nîne. Tevî vê yekê tînebûna kitêbeke çêtir di vî warî da, hişt ko ez wê biguhezîme zimanê me.

Heya îro di vî warî da ne-nivîsîna dirokeke xweser û hêja ji bo jîna vî peyayê rohelê ê yekta, bê şik ji dirokniyên îslaman ra kêniyeke mezin e. Heke ereban ji sîltanê xwe (ew sîltanê ko ol û welatê wan parast) ra ev qedir ne girti bin jî; divê zanayên gelê kurd ji serderê xwe ê wek çîrayê [1] ra vê yekê bikin.

Di guhastina kitêbê da heya ko mikûn be emê rîya kintir bigirin, ji ber ko hin qirênên (mînaqeseyên) bê fêde ez nanivîsim. Bi tenê qesda min xulaseya diroka jîna Selahedin e.

Herçî not anê şerb, min nivîsîne û xwediyê wê nepirsîyariyê me.

SELAHEDIN GEL Û EŞİRA WÎ

Kurd ne tirk û ne jî ereb in; ew qewmekî ji rehî arî ne. Heye ko ji têveliya ereb û farisan gîha bin hev[2].

Kurd di zemanên berê da li ser çîyan jiyîneke bedewî dijîn û di navbera welatên faris û Asiya biçûk da rûdiniştin. Ev gel bi esebiyeta çewmî, rêbîrî û talankerî, comerdî, mîranî, parastina şerefê û hezkirina şeran weki erebên cabîliyê bûn. Di van rûçikên (sîfat) han da jinên wan, ji mîrên xwe ne bi şûn da bûn. Heya ko pir jin di nav kurdan da bi davistin û gerandina şeran bi nav û deng bûne. Dema ev xurtî û şerûdî ji kurdan hate ditin, hemî mîrekên dorê dixwastin piştî xwe bi hevalî û arîkariya wan û leşkerê xwe jî bi mîrxasên wan zexim û metîn bikin. Çi kesê ko kurd jê ra bibûna dest û arîkar, ew serdest û serfiraz dibûn. Tevî vê xurtiya han qewmekî durrî medeniyetê bûn, lê ecêb e serhişk û tu caran bindestiya biyaniyan qebûl ne dikirin[3]. Bi tenê rajêrî ji mezinên xwe ra dikirin ko her qebîleyên wan di gerandina şol û tevdîrên xwe da e mîna hikûmetêke xweser bûn. Çiqas ko qebîleyên wan gelek bûn jî; lê hemîyan ol (î) û ziman yek bû.

Bi hikmê jîna bedawetê aşîqên ser' estî û serxwebûnê bûn. Herçî zimanê wan franî û gelek î nîzîkî farisiyê ye.

(1) Ji ber ko çîra ne bin xwe lê dora xwe ronî dike Me xwest Selahedin teşbîhî wê bikin û welê bûl.

(2) Hevoka payîna a pêşîn bi birîn dike. Ev jî qelsiya baweriya Dr. Bêlî a der heqê zanîna wî da ye. Çawan kurdan arî dizane û payê dixwazê hêleke wan bigebîne nijadine din?! Xweya ye camêr di bin te'sîra hin dirokniyên ereb da maye. Ew dirokniyên ko çaviya Nil gihandine qubeyeke zimrîdîn!..

(3) Xwazî bi wan kurdên camêr û bi rûmet.

Hinek difroknivîs gotine ko gava welatê kurdan bi hikûmeta Farisan wa girêdayî bû, hercar serê xwe li ber hikumetê hildidan û bê-diliya melikên farisan dikirin. Dema ketin bin destê sermariyan jî dîsa sîreta xwe ne guhartin û ji serxwerabûnan bi şûn da ne man.

Dayîn (deribe) li nik kurdan bi destê mixtaran têtê civandin. Xelkê her gundî dayîna xwe dide mixtar û ew jî dide mîr. Pîr caran hin qebîle li mîran radibûn û gava pê nikari bûn ji cih bi derdiketin. Bi vî awayî bûne gelek eşîran û pîrên wan wekî ereb û tirkmanan bi koçeriyê girtin û bûne xweyî pez û dewar.

Kurd di pîr rê û rêzikên xwe da ji tirkmanan vediqetin. Herwekî kurd qelenê keçên xwe digirin; lê tirkman bi ser da didin zava-yên xwe. Tirkman bi kok û binyata xwe dilgir nabin; herçî kurd di vî warî da ji her qewmî pirtir vê yekê diparêzin.

Kurd mirovine rûgewir û bejin-navîn in. Difroknivîs li ser navê gelê kurd ne bûne yek. Maltebrûn di kitêba xwe a bi navê (cixrafiya inûmî) da dibêje: « Li çiyayên Zaxos û Nîgofîs da hin qewmên hov hene ko bi nav û dengtirê wan gelê Kurîf ye. Eşênefon ji wan ra, Kardûx; Plûterxos Gordwîn; Îminmir Qilîn, Kirdawîn û herç xweyî ce ra fiyên dawiyê jî Kurd gotine.

Difroknivîsê heja Cerci Zeydan di kitêba xwe a (Tebe, at el umem) da dibêje: « Kurd miletekî kevnar e, di difroka kevin da bi navê Kardûx hatine navandin ». Ji nîzikiya van navan a ji hev ra, xweya dike ko ji bo navê gelê kurd tu xitilaf di navbera difroknivîsan da tine bûye. Heye ko ferqa di navbera zara-vayên (lehce) kurdan da ev ferq êxistiyê

nava binavkirina difroknivîsan. Na gava mirov lê hûr dibe, qenc xweya dike ko koka van navan yek e û hemî vedigerin bêjeyekê; herwekî di zaravayên zîmanê erebî da jî ferqine holê hene.

Li ser navê kurdan jî gelek gotin bûne. Hinekan gotiye ko kurd bi mana gur e[1]. Ji ber ko di welatê wan da gur pîr bûne xelkê wî welatî holê hatine navandin. Herçî zana û difroknivîs li ser vê bûne yek ko kurd arî ne. Ev gel di berê da li çiyayê Hordebanê û di navbera Mîdiya û Armeniya da rûdiniştin[2]. Paşê di navbera Dicle û Ferat da bi cih bûn ko bi vî erdî ra Kurdistan hate gotin, anê welatê kurdan. Kurd mirovine hov bûn û di nav rêl û deviyân da dijîn. Debara wan li ser xwedikirina pez û dewaran bû. Piştî ko bi tirkên hov ra dan û standin, ji wan hîfî dil-hîşkî û şerûdiyê bûn.

Tevî ko kurd wekî bedewiyan dijiyan jî, dîsa hin sinhet dizanin. Gelekî mela xwe didan xwedikirina bizinên hîtkî, cil û cawên pembayîn, rîşn û evîrşimîn jî çêdikirin. Bêl van çêkirina tiştên çermîn û sileh ji hinekî dizanin ko ev sinhetên han ji mehcetên bedawetê bûn. Hewcebûnê ev tiştên han bi wan dane hin kirin, herwekî xelkên Sûdan û Efrîka navîn[3].

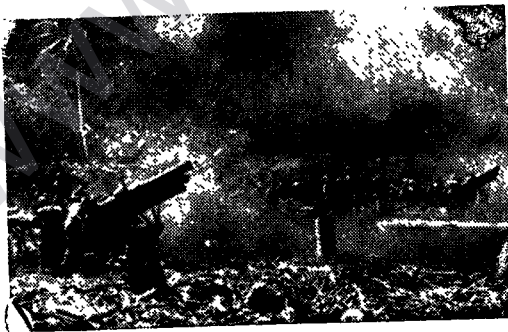
Ji eşîreke vî miletî a mezintir û bi rûmetir Selahedîn Êsif kurê Necmedîn Eyûb kurê Şadî kurê Merwan hate pê. Hinekên difroknivîsan jî bo ko kok û reha malbata Selahedîn bi malbateke mezin wa girêdin, ji Merwanê

(1) Ev mana han ne maneyeke kevnar, lê maneyeke nuh e. Ji bo tirkandina kurdan tirkên kemalîst ev mana jî navê kurd ra dîti bûn. Heye ko Dr. Bêlî di bin te'sira wê manayê da ma be Heke ne welê bûya, tevî ko dibêje « li ser navê kurd gelek gotin bûne » bê vê gotina han tişteki nabêje.

Erdê li ser mana navê kurd gelek gotin bûne, lê piraniya van manan li ser bêjeya (pehlewan) dibe yek, anê kurd bi mana pehlewan e.

(2) Dr. Bêlî nizaniye ko Mêdî jî birek ji kurdan bûn. Ev dera han jî pîr kesan ra veşartî maye. Lê ne xwastine bizanin ko Mêdî çî bûne û bi kû da çûne!

(3) Dr. Bêlî bi vê teşbîha han gelekî zilm li kurdan kiriyê. Kurd tu caran mîna Sûdaniyan û Efrîkiyan nayêne hesabandin. Dema ko pêşveçûna sinhet li ser qenciya hesin bû, hingê hesinê kurdan di cihanê da bi nav û deng bû.

DI GIRAVÊN SÎLEMAN DE TOPÇIYÊN EMÊRIKÂNÎ

BO AGADARÎ

« Govari Ronahi » û roj-nameyi « Roja-Nû » bi zimanî kurdî Botan le wilatî Sûriye û Libnan dereçin. Pêwîst e le hemû kurdekî xwîngerm xoy le ronahî em dû çiraye bêbeş neka. Aboneyî salaney rojnameke (2) dînar e, hêy govarekêş dînarêk e. Elewî xot bikeye be aboneyan be naw-nîşani xware we dawayan bike:

Bexda. Kuliyetîhiqûq. Cenabê Reşid Bacelan ».

Gelawêjî Jmare 11 Salî 4.

Me ji kovara Gulavêjê gelek minet e ko kovar û roj-nameyên me di nav kurdên Iraqê de propegade kirine û bi vî awayî şani hevdugir-tineke nijadîn daye. Bi tenê

di agahdariya Gulavêjê de gotinek heye ko emê li ser wê hinekî bisekinin.

Belê Gulavêjê gotiye: « bi zimanî kurdî Botan ». (Celo ji gotina « kurdiya Botan » mexsed çî ye? Bê şik mexsed kurdiya ko di cihê Botan de pê tête axaftin e.

Ji miletê me re « kurd » dibêjin û wek her miletî ew jî bi zimanekî xweser, daxêve û ji wî zimanî re jî « kurdî » dibêjin. Çi milet çî ziman her du jî arî ne. Herçî ziman di nav zimanên arî de jî şaxa iranî, ji birê hindo ewropayî ye.

Disan di zimanê me kurdiyê de herwekî di gelek zimanên pêşveketî de tête dîtin; zarî hene. Yanî zimanê

me di bin tesîra gelek hêmanan (insîr) de bi zarî lîk ve bûye. Ew zar jî çî bîngehî de sisê ne; zarê bakûr zarê nîvro û zarê dumilî. P'herçî zarê bakûr jê re kurdmançî dibêjin. Yê ko bi d' milî taxêvin ew çend tékilî kurdên kurdmançî-zîman in ko ji wan re sênc û tixûb danîn dişwar e. Herçî zarê nîvro zîmanê kurdên welatjêrî ye. Heye ko lorî û hewremanî jî li gora ba-tûra (bînye) xwe bikevin nav vî zarî. Welatjorî jî vî zarî re û bi tevayî zîmanê soran dibêjin.

Em bèn ser gotina « Kurdiya Botan ». Botan wek Soran, Şêrwan, Behdînan welatekî Kurdistanê ye û ew der li wextê berê mîrîtiyek bû; mîrêkî lê hikim dikir. Di wî

kalê Selahedîn ra Merwanê Emewî ye gotine[1]. Nizam ko ji bo çî gotinên holê bê mana dibêjin. Ne şert e ko mezinatî ji bav û kalan bigehê kur û neviyan. Dîrok ji me ra xweş dide zanîn ko piraniya mezin û fatihan ji malbatên nexweya rabûne. Ji lewre ne hewce ye em guh bidin gotinên holê.

Îbin Xeldûn di dîroka xwe da koka Selahedîn di bavê hevdehan da digehîne Of el Hemîrî.

Dîroknivîs Stanlî - Lînpol li ser Şadiyê kurê Merwan dibêje: « Ji kalê Selahedîn Şadî ra tarîxek nîne. Bi tenê a ko der heqê wî hatiye zanîn ew e ko Şadî dostê Behrûzê Egriki ê canecan bû. Ev Behrûz evdek bû li Dwenê dima. Paşê kele xîzmeta hikûmeta Selçoqî û tê da bilind bû, heya gîha merkezeke mezin. Mamosteyî jî ji şehzadeyên Selçoqîyan ra kir ».

Pişî ko Pehrûz li Dwenê direve diçe nik sîltan Mes'ûdê kurê Melekşah û di xîzmeta sîltan da digehê payene bilind, hînga ew jî dişîne pê dostê xwe ê canecan Şadiyê kurê Merwan tîne cem xwe u serekî li wir dihêle. Gava sîltanê selçoqî, Pehrûz bi mihafîzî dişîne

Bexdayê, dîsa Şadî jî xwe naqetîne û tevî kurên wî bi xwe ra dibê. Paşê bi gotina Behrûz sîltan, Şadiyê kurê Merwan li Tikrîtê dike wafî, heya li wir diçe rehma Xwedê. Piştî mirina Şadî, Behrûz kurê wî ê mezin Necmedîn Eyûb li şûna wî dike wafî. Îro jî qubeya gora Şadiyê kurê Merwanê kurd li Tikrîtê heye û ji xelkê wê ra nas e.

A ko mirov dikare tîte bigehê, Şadî li Ecdenkan[1] serekê qewmê xwe bûye; lê ne mîr û ne jî sîltan. Tevayîya dîroknivîsan li ser nîsiya bavê Merwan bûne yek.

« Daîret - mearîf el Bîstanî » di bin bêjeya Eyûbîyan ra dibêje: « Malbateke kurd e ko Misir û Şam vekirîye û bi navê dewleta Eyûbî hatiye nasîn. Ev malbat ji malmезinên kurdan û qebîleya Rewadî û bavê Heziyan in. Bavê vê malbatê Necmedîn Eyûb tevî birayê xwe Esededîn Şêrgîh kurên Şadî li welatê Azerbaycanê û bajarê Dwenê hatine dinê. Ew bi bavê xwe ra hatine Bexdayê û ketine xîzmeta mihafîzê wê Michahedîn Behrûz ».

Ji van gotinên han mirov dikare qencî jî hev bi derxîne ko koka Selahedîn li kû hatiye û çî bûye.

(dûmahîk heye)

OSMAN SEBRÎ

(1) Navbera Merwanê kalê Selahedîn û Merwanê Emewî pirtirî çar sed sal heye. En ko xwestine vê gotina vala tîxin guhên xelkê teqez bîra vê ferqa mezin ne birine.

welatî de ji bîstan bêtir eşîr dijin û ji wan eşîran re eşîrên Botan dibêjin. Cihê Botan di welatê jorîn de ye û ji lewre xelkê wî bi zarê bakur yanî bi kurdmançî taxêvin.

Herçî zar, ew ji bi zaravan li hev vedibin. Ji zaravan re tixûb nîne. Carina ew ne ji bajarekî heta bajarekî, lê ji gundekî heta bi gundekî din ferqîna şanî didin.

Şam, Heleb, Bêrût sê bajarên Sûriyê ne û di wan her sê bajarên de jî bi erebî bi erebîke ko em jê re sûrî bibêjin xeber didin. Gava sê peya, şamiyek, helebiyek û bêrûtîyek bi darî hev dikevin û dipeyîvin mirov tavil dizane ko yek î şamî ye, ê din helebî ye û ê sîseyan bêrûtî ye. Ji ber ko heryekî zaravakî xweser heye û hin dengan weke hev bi lêv nakin.

Pişti vê ravekê (fzah) em cardî ji xwe bipirsîn ma « Kurdiya Potan » çî ye? Zimanê xelkê Botan kurdî ye, zarê wan kurdmançî ye û wan zaravakî xweser heye. Ji lewre botî di nav kurdîne de din jî zimanê xwe kifş dibin ko botî ne.

Herçî zimanê kovar û rojnameyên Sûriyê: Ew kovar û rojname bi zarê kurdmançî tîne nîvîsandin û nîvîsavanên wan dixebitin ko zimanekî yekbûyî bînin pê. Ji lewre guh nadin zaravayên xwe û ji ber vajî ve wî bi şûn de dihîlin û berê xwe didin zimanekî ayendê î gelemper (imûmî) û di vê xebatê de ji pîrsên zarîne din jî dixwazin fêde-mend bibin.

Botîtiya van kovar û rojnameyan di xwediyên wan de ye.

Belê xwediyên wan kovar û rojnameyan bi xwe botî ne. Lê ew jî di nîvîsarên xwe

DENGÎ GÎTIYÎ TAZE

Heta niho posta Iraqê ji me re « Jîn » û kovara kurdî a hêja « Gulavêj » tanîn û em bi wan şa dikirin. Îcar vî postê çavên me bi kovareke nû bi ronî kirin: DENGÎ GÎTIYÎ TAZE. Gîtî bi mana dinyayê ye. Bi kurdmaciya jî me: Dengê gîtîya taze yanî Dengê dinya nû.

Kovara me a nû bi her awayî hêja û sezayî her pesn û şikranê ye. Dengê gîtîya taze, kovareke mezin û bîresim e. Her rûpelê wê bi qasî du rûpelên Ronahiye ne û hejmara wê a sîseyan — ya ko gihaste destên me — ji 48 rûpel û sih klîşeyên çeleng hatiye pê.

Ev kovar sefartxana brîtanî ya Bexdayê bi xwe derêxistiye û ev tişt li ser kovarê hatiye nîvîsandin. Ev kovar jî aliyê inglîzîyan jî keurdan re diyarîke mezin û giranbeha ye. Me ji hikûmeta grafî gelek minet e û em spasên xwe ên bîpîvan pêşkêşî wê dikin û ji kovara me a nû re jiyîneke dirêj û kamiran hêvî dikin. Ev e rûpelê kovarê ê pêşîn, bi tîpên me ên kurdî:

DENGÎ GÎTIYÎ TAZE

KOWARÊKÎ MANGANE YE, LE LAYEN BEŞÎ PEYWENDÎ GEŞTI-YEWE, LE BALYOZXANEYÎ BRÎTANÎ DA LE BENDA DEREHÊNRÎ.

T A W E R Û K

1 — Penca rastî tir le barey britanyayî gewre we	Tewfîq Wehbî
9 — Qezay dîze kewt le Gûze	Tewfîq Wehbî
13 — Wîrd bûnewey cihan le dijwariyekanî cihan	Şêx Hesen Me'rûf
15 — Dêmanet be xêr	Şêx Ehmed Xenî
16 — Al, şewe, maman	Kake Reşîd
17 — Geşîke le xurtikanî britanî	Kake Reşîd
18 — Sor Con Malkolem	Hiznî Mûkriyanî
23 — Şîhrekî Rencûrî — Şîhrekî Mîrza Maref	
24 — Serkewtinî Çerçîl	Ehmed Şîkrî
25 — Piyawêk le deway tîfenge we	Şîrzad
30 — Lawendenewey Zîn	Tewfîq Wehbî
32 — Şîhrekî Mehkulkelamî Sîne	Tewfîq Wehbî
33 — Mister İdin sîyasîyekî rast e	Evdîlqadir Heşmet
37 — Pîspor, aza, şareza	Tewfîq Wehbî
39 — Sê piyawî aza	Hiznî Mûkriyanî
42 — Destûrî zimanî kurdî	Tewfîq Wehbî
45 — Nêwîşkî qewmewayî sîyasî û spayî mangî	Tewfîq Wehbî
48 — Hacî Ehmed	Tewfîq Wehbî

Ji milê din di hejmara Gulvaja meha Kanûna-paşîn de mijde û spasek heye. Welê dixaye Gulavêj jî aliyê kaxezê ve, heta niho di tengiyê de bû. Vê paşiyê nîmînendekî brîtanî bi navê Mr. Greys rabû û kaxeza Gulavêjê zêde kiriye. Em jî bi gulavêjê re ji Mr. Greys re spanan dikin.

de zaravayê xwe tucaran eşkere nakin. Eşkere bikirina diviya bû li şûna (rabû û çêbû) (rabî û çêbî) bînivîsandanana.

Em gelek spasan jî kovara

me a hêja û giram re dikin ko ew rê xistiye ber me û bi vê hêncetê me çelî li zar û zimanê kovar û rojnameyên xwe kir.

RONAHÎ

Kelk ji welatê
Kurdistanê ê çiyayîn
û spehî tiştine hindik
dizanin. Ji ber ko
siûda vi welatî di

neşriyata te kêm e. Di heqê wi de kêm
tişt hatine nivisandin û wesfê wi ne
hatiye hildan.

Herçî teşkilata siyastî, di vi warî de
ji siûda vi welatî dîsan ne ewçend qenc
e. Kurdên ko mişdarê wan di navbera
heşt u neh milyonan de ye, welatê wan
ê çiyayîn û sêgoşe di navbeyna Tirkîye,
Îran û Iraqê de hatiye lêk vekirin.
Bireki kurdan di Sûriyê de û êline piçûk
di deverine din de dijîn. Li Iraqê qe-
derê milyonekê ne.

Kurd ji nijadê arî ne. Wesfîne
wan en xweser hene. Zimanê wan
dimîne farisîyê; lê ew bi tu awayî nakeve
nizingî erebîyê.

Kurd bi mêranîyê tene wesif-dan
û di nav miletên dinyayê de, bi bastûra
(binîye) bedena xwe miletê qewintir
tene hesêb û bi xwe ji pê îftixar dikin.

Rûyê erdê Kurdistanê Iraqê bi qasî
Skoçlandê ye. Tê de bergehîne welê
hene ko çav kêm caran bi tiştan ji wan
spehîtir dikevin. Çiyayîne rût hene ko
bilindîya wan digehe heta 12000 peyî.
Ji serê wan çiyayî lehî û robarin dadi-
kevin newal û navdeştîne bijûn yên
ko ji rêl û darteaman tijî ne.

Kurd di wan navdeştên bijûn û di
lêf û pesarên çiyayî ên nizim de riz,
ceh, genim û her texlit fêkiyan diçînin;
wek pirtîqal, xox, hejir, zeytûn û alûçan.

Hîn gund û bajarên Kurdistanê bi
spehîtiya bergehên xwe dikevin ber
çavan. Rewandîz li ser pehnava çiyakî
hatiye ava kirin. Amediya ko bi qub û
minareyên xwe nas e, li ser girekî bi
çend hezar peyan bilind hatiye danin.

[1] Exbar-el-herb kovareke propagandê e inglîzî
ye. Ev kovar li Misirê û bi zimanê erebî dertê.
Kovarê bi vê bendê ve çend bergehên Kurdistanê
Iraqê ên spehî ji belav kirine.

KURDISTAN

EXBAR-EL-HERB — 29 KANÛNA-PAŞÛN
1944. HEJMAR 53 [1]

Bajar dikeve raserî
navdêsteke dirêj ya
ko digehe heta çiya-
yên Iranê. Ev bajar
dimîne beledên efsa-

newî yên ko kitêbên qedîm wesfên wan
dane. Herçî Akire, Pencewîn, Koysen-
caq bajarîne kiçîk lê dilrîba û cazîbdar
in. Di Kurdistanê Iraqê de bajarê me-
zintir Silêmaniye ye.

Di şûfa kurdan de berî her tiştî
çiyayî û qewibûna wan dikeve ber çavan.
Kurd mirovîne bîtehemil û xudan himet
in, bikevin ber kîjan dişwariyê ji ji heq
dertên. Hetanî iro cilên xwe ên nijadî
werdigirin. Destmaleke mezin li serê
xwe wer tinin, çakêt û şerwalîne fireh
li xwe dikin. Cawê cilên wan qimaşekî
gij e û wi qimaşî di malên xwe de ew
bi xwe çêdikin. Rengê wan qimaşan bi
piranî vekirî ne. Kurd ji rengên vekirî
hez dikin. Piştê bi xwe ve dikin. Herçî
ûçikên wan qederê du yordan dirêj in
û wextê wan li zendên xwe dipêçin
ew wek şaşîkîna dixweyin.

Li Iraqê kurd di ziman û girêdana
xwe de serbest in. Bi gotinên din heqîne
wan en mîlî û nijadî hatine nas kirin.
Bi vê yekê ji cinsiyeta iraqî jî fêde-
mend dibin.

Ji niho de alîkî ayenda (mîsteqbel)
Kurdistanê xuya dike. Belê Kurdistan
di welatên rohelatê nizing de wê
bibe Iswîçra şerqê. Daira rêhesinên
Iraqê bi hevkarîya wezaretê nafiê
û hêvotîna qeymeqamê textê Iraqê di
çiyayên Kurdistanê de dest bi çêkirina
otêl û mêvanxanan kirine.

LEHİSTIKA ŞETRENCÊ

Mireki Hindîstanê hebû; dilûşk û zorker. Gelek zulim li xelkê xwe dikir. Xelkê dora wî dîl kirin bi pend û şîretan mirê zorker binûn ser rê. Tu havil jê ne kirin. Ji bervaşî ve, mir heşiyên ko lê şîret dikirin bi awaki li wan dihat xezêbê û ew dikuştin.

Di nav berdevkên mir de yeke zana, çeknas hebû. Rabû lêhistika şetrencê îcad kir û lehistik berpeyî mirê xwe kir. Mir gelekî kêfa xwe jê re anî.

Mir miroveki jir bû. Piştî ko hîni şetrencê bû; hûr lê meyzand û zantî mexsedeke berdevkê wî ê jir lê heye.

Mir li qada şetrencê temaşa dikir, dîda eqilê xwe û dudî ko hergend şah mezûnê hemûyan e, nikare dîrêjî neyaran bîle û lêber xwe bide. Peygûnê dora wî berîdan neyaran û jê re beşvanî dikirin û wextê ko peyagûn wî dihatin knştin şah dîkel destên dijmanan û dibû hêşir.

Mir ji vî haşî ibret gûl, rêveçûna ame bi xelkê xwe re guhart û bû melîkeki adî û dilovan.

Mir dixwest berdevkê xwe mîkafat bike. Banî wî kur û got-ê: Tiştê ko devê te diqre ji min bixwaze.

Berdevk got: Ez-benî piştî saxûna te min ji te dîvêl ti goya xanên qada şetrencê genim bulî min. Ez hesabê xwe dîzanim.

Mir kenî û got-ê: Ji zêran, ji zîvan lûtêki bixwaze.

Berdevk pê da cidê û got: Ez-benî ev besî min e

Mir got belê û berdevk rêkir nik hesabdaran

Berdevkê jir genimek danî xanê pêşîn û got, du tayê wî deynan xana dawemîn û bi vî awaşi herin hela xana ştan.

Hesabdaran piştî çend xanan bi qelemê hesab dikûn; ji ber ko genim nema di xanan de bi cih dibûn. Dawiqê gîhaştine hejmareke wêle ko ew mîxdatî genim di hemî Hindîstanê de peyda ne dibû.

Berdevkê jir, bi vî awaşi, der-seke din ji da mirê geor.

GEMİLÊ TACDO

GULA MIN

Min di gulek nuh bişkivî
Mizgîn li dil bûye bihar
Bilbil digel gul axivî
Dil nû ji xew bûye şiyar.

Gava min mizgîn daye Ûil
Tê da nema ne derd û kul
Rabû ji xew hat pêşî gul
Pêçane xwe lê çar xumar.

Sed aferîn bo wî dili
Eriş bire demê gulî
Çarîk li gerden herbîlî
Hatîn sema dêm û bihar.

Bisk û guhar hatin sema
Eprî li ser zilfa ne ma
Dilber li her min her we ma
Xanî li min bû dost û yar.

Sed ah ji wan çavên di rey
Biskên siyah demê di geş
Wan gotinên şîrin û xweş
Şerbet ji lêvan min vexwar.

Şerbet ji lêvan min mijî
Heta ko dîl jê bû tîjî
Qet agirê dîl nakujî
Pêtlî dil da bû hewar.

Min dêm û gerdan gez kirin
Talanê wan xalan birin
Destan memik talan kirin
Maçan ji her der bê jîmar.

CEGERXWÎN

QAYIXÊN QEWÇÛK

Carina em di danezanên şerevaniyan de dixwînin ko çend balafirên wan di şerekî hewayî de ketine behirê lê hin balafirvan hatine xelas kirin. Ma gelo ew balafirvan çawan têne xelas kirin. Bivê nevé ew bi melevaniyê nikarin xwe bigehînin qeraxan, bi tenê heke şer di ser perevan re çêbûye û ew bi xwe jî ketine nîzingî bejê. Lê heke ketine cihina ji bejê dîr hingê çi dikin?

Tiştê ko dikin ev e: Di her balafirê de qayixeke qewçûk heye. Wextê balafir hate hingaftin an agir pê ket siwarên wê, qayixê dinepixînin, berdidin behirê, bi xwe jî bi peraşûtan dadikevin û li qayixa kewçûk siwar dibin; herwekî klîşa jorin şanî dide. Piştî balafirine behrî behirê seh dikin û heke ew dîtin dadikevin û qezajentî xelas dikin. Carina vapor ji diçin hawara qezajentiyan. Di qayixa ko klîşa me şanî dide de sê peya hene; yek f birîndar e.

DÎROKA

JÎNA NAPOLYON

« Ci gava Ingilz û Fransiz »
« bîm yek de serdestre li »
« dne bikin »
« Napolyon »

— 7 —

BIRÊ DIDÛYAN

SERÊ PÊŞIN « HESARA TÛLONÊ »

Dema gelê Fransiz rabû ser lingan û serxwerabûyan bera malmezînan û peyayên dîn dan, bê revê tiştek li ber wan nema û hemî derbasî erdên hikûmetên dorhelê bûn. Ji ber ko imperatorê Nemsayê Lëopold, biraziyê melika Fransayê Marî Antiwanêt bû, pîraniya revokan derbasî Nemsayê dibûn û li wir neyariya serxwerabûyan dikirin. Di birê berî vî da me da bû zanîn ko ev yeka han di navbera Franse û Nemsayê da bû bû sebeba şereki mezin û heya serên melîk û melîkeyê jî di we rê da çû bûn.

Berî pêşin leşkerê Fransayê li pêş neyaran revî û heya nemsewiyan xwe gihandine nîzika Parisê. Lê paşê fransîzan namûseke çak rave kirin û welatê xwe jî neyaran paqij kirin. Vêcar leşkerê fransayê ê ko devce bû bû ne dixwest dev ji neyaran berde; heya nîvê Ewropayê rapexî wan kir. Li ser vê xurtiya ko leşker rave kirî, hikûmeta Fransayê beyanek li nav Ewropayê belav kir ko hikûmeta Fransayê a nuh hergav dikare di hewara serbestixwazan biçe. Di vî warî da fermanek da fermanarên leşkeriyê ko arîkariya hemî miletên ko rêwiyên vê rê ne bikin.

Li ser vê beyana han berî hemî hikûmetan Belçîk û Sava xwe dane ser Cimhûriyeta Fransayê. Bi vê yeka han bû ko sersiya tirsê xwe avête dilê hikûmeta Ingilz û serekwezîr Wilyam Pît xwe avête pêş. Ingilzîzan qenc dizanîn ko heke agirê serxwerabûnê di Fransayê da vençmire, teqez dê gelek fireh bibe. Ew miletên ewropayî ko di bin nîrê zînata (zîlm) melîkiyê da bê eman mane dê wek Belçîka û Sawayê xwe bidine ser fransîzan û an bibin hevalbendên wan. Ji bo girtina pêşiya ev yekê dîtina hin hevalbend diviya bû. Hemî melîkên Ewropayê di vê rê da ji Wilyam Pît ne bi şûnda bûn; lê ji wan ne dihat. Herçî serekwezîrê Ingilzîzan bi hikmê merkeza hikûmeta xwe di Ewropayê da, dikari bû vê yekê

saz bike. Bi vê ramanê bû ko li ser destên sefirên Ingilz dengê xwe gihande hemî hikûmetên Ewropayê. Berî hemî hikûmetan Îspanya guhdariya vî dengî kir û ji bo vekuştina agirê serxwerabûnê bû hevalê Ingilzîzan.

Hîngê welatê Fransayê bi tevayî ne di destê serxwerabûyan da bû. Herçî xelkên xêrxwazê melîkiyê bi nîvrovê welêt da revî bûn û li bajarê Tûlonê hikûmetek çêkiri bûn ko ev hikûmet bi navê kurê melîkê kuştî, Lëwîsê hevdehan digerlandin. Kîjan Fransîzê jî ber zînata serxwerabûyan bireviya diçû bi vê hikûmetê disekinî. Hikûmeta Parisê a nuh heya wê hîngê ewçend bala xwe ne da bû vê koma asiyan û bi şandina hin leşker li ser wan tîr dikir.

Dema Wilyam Pît dît ko xêrxwazên melîkiyê di bajarê Tûlonê da bi navê Lwîsê hevdehan hikûmetek anîne pê û li pêş hikûmeta serxwerabûyan ling didine ber xwe; jê ra hêviyeke baş çêbû. Bi arîkariyeke çak dikari bû wê hikûmeta kiçîk li Tûlonê vejîne û xurt bike. Li ser vê ramanê hikûmetên Ingilz û Îspanya gotina xwe kirin yek û destê arîkariya xwe dirêjî hikûmeta Tûlonê kirin. Di tebaxa 1791an da stolên van her du

hikûmetan gîhaştin Îskela Tûlonê û bi leşker, xwarin, çek û posatan arîkariya asiyan kirin. Bi vê yekê hêviya Îngilîzan xurt bû ko dê bikaribin agirê serxwerabûnê di welatê Fransyê da vemirînin.

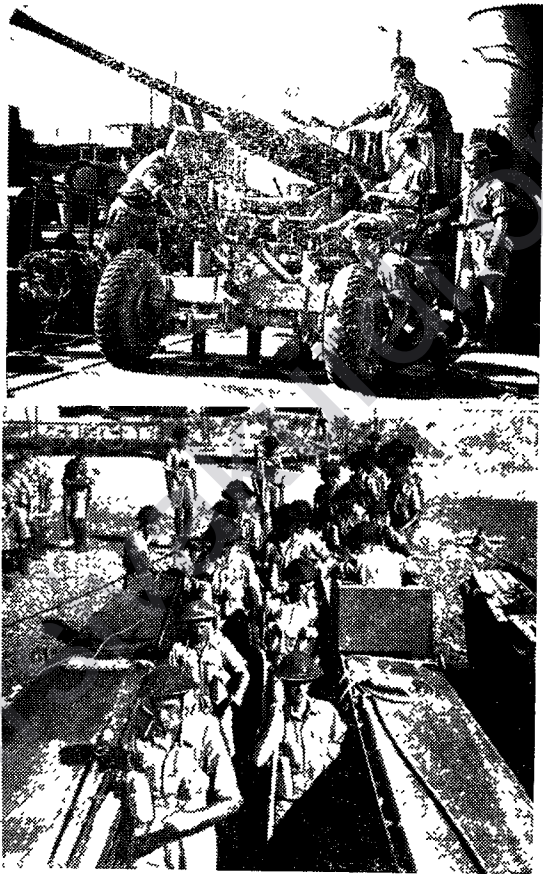
Di wê demê da bû ko bextê hikûmeta cimhûriyeta Fransyê keti bû mîzîna qedere. Heke hevalbendan zor bikira, dê hikûmeteke melîkî di bin melîkiya malbata Bourbon (navê malbata melîkên Fransyê) da vejeriya Fransyê û ew xwîna ko gelê Fransîz di rîya serbestî û wekhevîyê da çar salan rijandî dê li tinê biçûya û disa welat têketa bin dest malmезinan û peyayên din.

Lê herçî qeder, ji bo gelê Fransîz ji daxwaza Wilyam Pîl, comertir bi derket ko di wê dema dişwar da xelaskarek gîhand. Xelaskarekî welê ko ew terma (kabûs) daketî ser sînga gelê Fransîz rakir.

Hîngê, ji mêj va leşkerê hikûmeta serxwerabûyan dor li bajarê Tûlonê girti bû. Lê ji ber ko Îngilîzan tevî hevalbendê xwe di deryayê ra arîkariya asiyan dikirin; ev dorgirtina han bîfêde diman. Çima ko leşker, xwarin, çek û posat ji hewceyê pirtir jê ra tanîn û kelehên dora bajarê jî hemî xurt kiri bûn. Bi vî awayî asî teng ne dibûn û gazinda tu kêmasiyan ne dikirin. Herçî hikûmeta serxwerabûyan, anê cimhûriyet, ji vê domkirina han gelekî diteng bû bû û heye ko hêviya wê jî ji serdestiyê qels dibû. Lê bûyîneke ne di hesêb] da ew hêviya qels vejand, bajarê Tûlonê êxistê destê cimhûriyetê û erdê Fransyê ji tove neyarên der û hundir paqij kir.

Di meha îlona 1793an da emir da bûn sersemer (yûzbaşî) Napolyon ko here ser firqeya li bajarê Nîsê. Rîya wî bi bajarê

ŞERÊ ÎTALYAYÊ

Şerê Îtalyayê hêj dom dike û ordiwên hevalbandan ber bi Romayê diçin. Lê ji ber nexweşiya hewayê, berf û baran û sermayê ordiwa Îngilîzan a heştan û ya emêrikanîyan a pêncan hêdika lêbelê bi xurtî pêş ve diçin. Di vê seferê da hevalbendan çek û aletine nû bi kar êxistine. Klîşa me topeke emêrtkanî bimotor û eskerine ko dadîkevin bejê şani didin.

Tûlonê diket. Ji rashiatineke çak, qumandare topavêjan berf rojekê bi birîneke xedar birindar bû bû û nema dikarî karê xwe bike. Di wê demê da hatina Napolyon ev kêmasiya han tije kir û li wir hate sekinandin; heya qumandarê topavêjan rihet dibe û tê ser karê xwe.

Gava Napolyon bala xwe da karê ko jê ra hatiye sipartin, gelek kêmiyên mezin tê da ditin. Berê topan da bûn nava bajêr; lê guleyên wan xwe ne digilandin nivê rê. Napolyon rêzika qumandarê berî xwe ne eciband. Berê topan bi carekê guhazte kelehên dor bajêr; çî gava ew standin ko topan li ser wan kelehan saz bike û pê cengkeştîyên di iskelê da birevîne. Bi vî awayî bajêr ji asiyan û welêt ji jî neyaran paqij bike.

Îngiliz jî di hêla xwe va li vê yeka han kang (xafil) ne ma bûn. Dema lingên wan bi erdê Tûlonê keti bû, berî her tiştî keleh bi topan xurt kiri bûn. Xurtiyeke welê ko her leşkerekî nikari bû ew keleh vekirana. Lê bextê ko hercar ji îngilizan ra dibû arîkar, qey ko vê carê rû ji wan diguhast, ko neyarekî wekî Napolyon î jîr, jêhatî û serhişk diêxiste pêşberî wan.

Napolyon jî di aliye xwe va dijwariya karê ko girti bû ser xwe bîr dibir. Lê dilê wî ê mezin ne dixwast li ber tî dijwariyan qels bimîne; ji ber ko bêjeya « nikarîne » di ferhenga sersemere korsîkayi da tine bû. Çiqas kar û xebat li ber wî diwar dibûn; dilê wî ewçend zexim û vîna wî hinde xurt dibûn. Bi tenê di pekanîna vî karê han da ew hewceyî tiştêkî bû ko ew jî selahiye; anê di kar û xebatê da ew serbest hiştin. Di eniyeke ko leşkerekî mezin tê da û li ser wî leşkerî du sê general hebûn, bê şik dengê sersemerekî nedihate bihîstin û bi rê û rêzana ko wî danîna ne dihate emel kirin. Têvî vê yeka berbîçav, Napolyon jî ne zabîte ko ji bo dilxweşiya mezinên xwe dev ji zanîna xwe a rast berda.

Di roja pêşin da gotinên sersemere Napolyon û serleşkerê wê eniyê genêral Karto li ser tevdfira şer ne bû bûn yek. Napolyon xiteya mezinên xwe

ne dieciband û ji bo vekirina Tûlonê xi yeke xweser didane ber wan. Qumandarê firçeya mihêndisan xiteya Napolyon baş didî. Lê serleşker Kartoyê ko xwe dinepixand û ji wê pê va tişteke ne dizanî; ne dixwast zanafî an şarezatiya zabîte topavêjê bîst û çar salî li ser xwe qebûl bike. Heya rojekê li ser vê tevdfira han di civîna qumandaran da qirêneke biçûk bû bû. Napolyon tevdfira xwe bi ser û ber ji wan ra digot. Hinekan ji haziran mældariya wî dikirin. Lê « no » gotina genêral Karto pêşiya her tiştî digirt. Hingê jîna genêral gote mêrê xwe: « Dev ji vî xorfî berde. Ez dibînim, di tevdfira şer da ew ji te gelekî zana û jêhatîtir e. Bihêle, çawan jê ra xweş e bila welê bike. Talfî çiya baş bibe dê ji te ra serbilindî bête zanîn ».

Gotinên holê tişteke ji tevdfira genêral Karto ne diguhart. Di wê demê da bû ko ji şandinên millet (naîb şeib) Xasparan bi rasthatin çû bû qeragaha leşker û qirêna di navbera Napolyon û genêral Karto da bihîstî bû. Gava şandî Xasparan jî mældariya Napolyon dike

edî nema Karto serhişkiyê dike, bê gotin tevdfira Napolyon qebûl dike û destê wî didê(1). Di wê wextê da bû ko genêral Karto xwastin Parisê û genêral Dûgomyê li şûna wî bû serleşker. Herçî Dûgomyê û arkarê wî genêral Dutayl ne wekî Karto dexsok û nezan bûn. Wan ji Napolyon ra qedireke welê mezin digirtin ko tucaran ew qedir ji bindestên xwe ra ne girti bûn.

Piştî ko ji bo tevdfira şer destê Napolyon jê ra hate dayîn, berê du sed top guhazte keleha ko di roavayê bajêr da îngilîzan xort kiri bû. Xurtiyeke welê ko navê wê kiri bûn « Cebel Tariqa biçûk ». Şer bi awakî nuh dest pê kiri

(1) Destê wî didê, anê wî di kira wî da serbest dihêle.

Qranê Îngilîstanê tacidar Corc. Qran alaya şagirtên ûnîversîtê teftîş dike.

REWHANÎ Û BIYANÎ

JI ME KURDAN ÇI DIXWAZIN? . .

Rewhaniyên me û hin biyaniyên ko di nav gelê kurd da pir caran digindirin û dikevin nav rîya me, bi hin kirdeyên gelêrî, piçûk û mezin me divarqîlînin û digivêşin. Gelek caran dijiwariyê li me û xebata me dikin. Niho û berê jî em birîndarê ramanan kirine û dikin. Em bi zimanekî tevayî ji wan ra dibêjin û hêvî dikin ko ev dilrêşî di nav me û wan da hêvanekî tîrş negire û nebe « tîrba sipî û marê qut »...

Perî vê çend pêştevayên wiha hatine belav kirin. Lê mexabin tûkesî pax û perwa pê ne kiriye. Lewra serî ji gub nayê dagirtin; lê çav-ditîn perda dil tenik dike. Dilê me kurdên welatî, ne ji bo berberiyê, lê ji bo azadiya xwe û parastina ayê cîran û nejadên ko di nav me de ne. Heye ko ew dibêjin. Kurdistan darê xwe

bigire emê roj bi roj kêmbiha û bê pergala bîminin; lewre van serhişkiyan dikin.

Mexabin ev xiyalên ha nayênê bîra me. Deftera stemkariyê ne ketiye çapa hegê me û ev saxsanzî nakeve ber xana zimanê me. Nemaze van xêzên reş em li qedera xwe dinivîsin. Hingî me jarî û bindestî diye; zorkerî û çavsoyîyê li tu nejad û gelf nakin. Tu kes nikare neyartiya doza me bike, bi tenê bi dilxweşî û camêrî em dibin. Xûyê kurd mîna şer e. Gava serdestî hevalê xwe ne dilovan û nerm in û benga dikevin tengî û bindestiyê zirz û sert dibin

Bila tu kes ji destdirêjiya me netirse; em he şînas in. Tarîx dilovaniya me berçav dike. Çawan ko lawê Mî efe, dibêje: « Medî û franiyan çûnê xwe ji dest Rom û frengan kuta dikirin, bê ko wan bexin Lîn siya xwe, bi azadarî ew dipan. Ji ber vî jî me ra digotin: (ebnal el ekrad). Piştî îslamiyetê jî me re

gotin mewalî, bi mana ebîd an kedî lê gotin. Bo çî bêjim, li ber kêlên mezeran pesin nabe. Ji xwe bi rastî dilovaniyê em ketin. Tu kes çavî me ji welatê xwe hez nake. Ji bindestî û namûs û dîn me terk dida û mihacir dibûn. Gelo xeynî kurd lê leqeba mihacir wek qerpal bi stoyê xwe da kiriye. Heke me jî wek hevalên xwe bikirana di sala 1918an de em jî ji bin siya çêçel, tajiyyên çavzer kutah bibana.

Çawa ko Cizerî gotiye:

Mistê goyê bê ser û pa
Mane li ber der û şeka.

Cizîr: 10, 1, 1944

HISEN HIJYAR

BERGEHEK JI COTKARIYA WELATÊ INGILÎSTANÊ

bû. Napolyon bi dil û can xwe da bûyê. Xwedayîneke welê ko di mecala berika tîngê da li pêş neyaran di nav leşkerê xwe da bi siwarî diçû û dihat. Du-sê hesp di bin wî da hatine kuştin; tevî wê jî a xwe ne dima. Her ko hespek di bin da dihatê kuştin, wî xwe hîn pirtir nîzîkî neyaran dikir. Heya rojekê

ewçend nîzîkî neyaran bû ko bi serberzekî (neferekî) ingilîz va bi destelepê rahiştine hev û di binhêla çokê da birîneke mezin lê bû: tu nena ko ji bo wê birinê lingekî wî bihata jêkirin. « dûmahîk heye »

OSMAN SEBRÎ

CÊWIKÊN

SIYAMÎ ÊN BI HEV-VE

Gelek jin hene ko cêwikan ditînin. Hînan ji di zîkekî de sê, çar zaro anîne, heryek bi serê xwe. Lê cêwîkên siyamî yên ko em îro dixwazin qala wan bikin; cêwîkine bi hev-ve bûn; bedenine cihê lê bi hev ve zeliqî.

Çirok kevin e; heye ko piraniya xwendevanên me pê dizanin. Lê vê paşiyê me di kovareke emêrikanî û di heqê van cêwikan de tefsîlatine nû ditîne. Em dikin wan berpeyî xwendevanên xwe bikin.

Cêwîkên siyamî di sala 1811ê de di gundekî Siyamê de, nîzîngî l'ankokê, ji diya xwe bûne.[1] Bavê wan î çînfî, diya wan bi nivî siyamî bû. Lê ji ber ko di Siyamê de bûne, bi navê cêwîkên siyamî deng dane. Navê yekî Çang û yê ê din Îng bû.

Birayên cêwîk bi hev re radibûn, rûdiniştin û radiketin. Bi tenê Îng ji birayê xwe bi qasî tilikê dirêjtir bû. Ji lewre ji Çang re soline bi piştpehniyine ji yê birayê wî bi tilikê bilintir çêdikirin da ko bikarin bi hev re bi rê ve biçin.

Birayên cêwîk di gundê xwe de mirîşk bi xwedî dikirin û hêk difrotin. Gava yekî dest bi gotinekê dikir ê din dikarî bû wê gotinê timam bike.

Çang û Îng bû bûn 18salî. Rojêkê, vaporeke emêrikanî di bendereke Siyamê de lenger avêt. Keptan birayên cêwîk dftin, ew qanî kirin û bi xwe re birin Emêrîkayê, bajarê Bostonê. Ji Emêrîkê jî ew birin Ingilterê. Xelk li wan ecêbmayî diman; diktor li wan hûr dibûn; digotin xerîbeke xilqetê ne.

Rexma ko bi hev ve zeliqî bûn bi her karî radibûn. Qederê 10 kilomêtiran bi rê ve diçûn, mêlevanî dikirin; çend caran çûn nêçfrê jî. Gava radizan rûyê xwe didan hev û hêf ko ko hevûdin hişyar bikin ji alîkî diqulipin aliyê din.

Şelîteke goştin, qederê deh sentîmetiran dirêj, dora wî qederê 20 sentîmetiran, ew bi hev re digirtin. Diktoran di heqê wê şelîte de gelek tişt gotin û texmîn kirin. Lê beriya mirina wan nikarî bûn bihatana qerarekê. Piştî mirina wan gava bedena wan qelaştin hingê zanin ko heke şelîti di jiyîna wan de bibirana her du jî wê bimiriñana. Wextê ko derziyek di orta şelîta goşt re dikirin her du cêwîk pev

Eskerên ordîwa heştan dadîkevin beja Îtalyayê,
re pê dihesiyan. Lê heke derzî di aliyê rastê bikirana hingê bi tenê cêwîkê aliyê rastê pê pîhesiya. Li milê çepê jî welê bû.

Di zarotiya xwe de bi xuriyê keti bûn. Di rojêkê de nexweş bû bûn û di rojêkê de sax bûn. Wextê mezin bûn yekî şerab vedixwar û serxweş diket. Yê ko venedixwar şeraba birayê wî lê kar ne dikir; weke xwe dîma û li birayê xwe ê serxweş temaşa dikir.

Cêwîkên siyamî cardî jî Ingilterê vegeriyan Emêrîkayê. Gelek pere da bûn hev. Lê rêberê wan pere bi xwe re bir û revî û cêwîk li erdê hiştin. Lê birayên cêwîk di mîdekî kurt de qederê 60,000 riyalî pere dane hev û ne ketin têngiyê.

Li Ingilterê tişteki ecêb li wan qewimî bû. Dilê keçîkekê bi navê Sofya û ji maleke qenc bi wan keti bû. Keçîkê ew her du birayên bi hev ve mirovekî bi tenê dihesiband û dil dikir bi wî mirovî bizewice. Lê diktoran digot ko ew ne mirovekî bi tenê ne; heryek bi serê xwe mîrek e. Ji lewre keçîkê ew ziwac bikira wê bibiwa jina du mîran, jina du biran. Ji ber vê yekê Sofya jî wê ziwacê geriya.

Di rastiye de mirovine bi ser xwe bûn. Herwekî me got yekî şerab vedixwar, serxweş diket, ê din pê ne dihesiya. Gava bi getrencê dileyistin di lehîstîkê de hergav ne

[1] Ji welatê Siyamê re îro Teyland dibêjin.

di yek fikrê de bûn. Di sala 1847an de gava serekcimbûrê Emêrikê dihate bijartin heryekî dengê xwe da bû namzedekî din.

Dawiyê her du bira zewicîn û heryekî jî xwe re jinek anî. Belê di sala 1843an de Çang û Îng di wilayeta Karolinê de birayên cewîk du keç, xwehênhev, nas û ji wan hez kiri bûn; Edelayîd û Sarêan, keçên Yîts. Keçikan jî ji wan hez kiri bû. Edelaîd bû jina Çang, Sarêan jî jina Îng.

Lê cewîkan bi jinbrayên xwe ne dikirin. Rabûn jî hev qederê niv saetê dûr du xanî çêkirin. Her kebanî di xanikî de dijî. Cewîk jî bi dor sê rojan di xanikî û sê rojan di xaniyê din de diman.

Piştî ziwacê qederê sih salî emir kirin û ji wan re 22 zaro çebûn. Îng heft kûr, pênc keç hebûn. Jî Çang re jî heft keç û sê kur çebû bûn. Tev de zarowine lihevhatî û jîr. Ji keç û kurekî pëve, yên ko ker û lal bûn.

Cewîkan bi cotkariyê mijûl bibûn û digel

zar û zêç têr nan dixwarin. Di sala 1874an û li 23ê Kanûna-paşîn di nav du saetan de, li pey hev mirin. Dibêjin ko Çang şerab vexwari bû û di derengiya şevê de, di bin baranê xurt de vegeyriya bû mal. Welê dixuye bi rê ve serma hilanî bû. Li ber destê sibehê Çang hişyar bû bû. Êşek bi singa wî keti bû. Çang jî nav cihan rabû û li ser kursikî rûnişt. Destê xwe kiri bû singa xwe û dinalf. Îng dixwest rakeve. Pev re dan û standin. Dawiyê Îng birayê xwe kişande nav cihan û raketin.

Piştî du saetan Îng hişyar bû û jî kurê xwe pirsî: « Mamê te Çang çawan e? »

Kurê wî lê vegerand û got: Canê wî sar bûye, bawer bike miriyê.

Îng dest bi girî kir û gote jina xwe: « Êdî ez jî ezê bimirim ». Piştî du saetan Îng jî, yê ko jî tu tiştî ne têşiha, ew jî mir.

Kelaşên wan di tîbiya Filadelfiyayê de kelaştin û teşrîh kirin. Çang jî ber sekta dil miri bû. Herçî Îng tu nexwefî lê xuya

ne dikir;

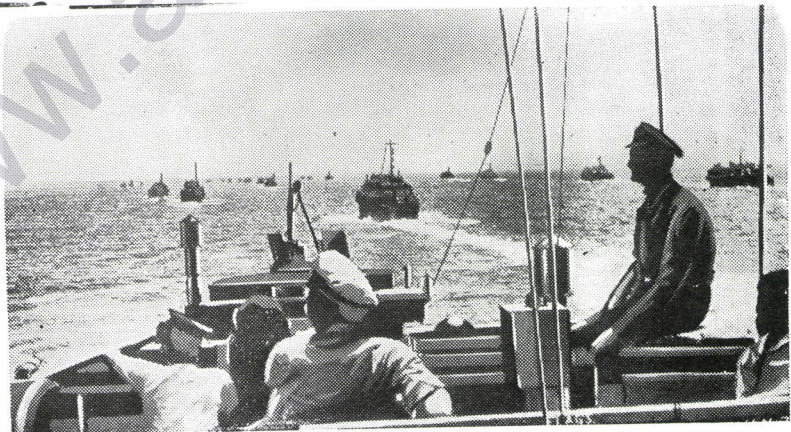
di viya bû jî tirsan miri be. Teşrîhê da zanin ko heke di jiyîna wan de şelîta goşt bibirana her du jî di cih de wê bimirana.

Smainê Serhedî

Eskerîn brîtanî têlên bi derzî yên ko elemanan vegirti bûn dibirin û qesta pêş dikin.

Stola hevalbendan di Pesifîkê de berdidin giravên ko japonên ew di destpêka şerî de bi nişke-gaviyê vegirti bûn.

**MERÊŞAL
LÛKSENBÛRG**

Di sala 1692an de bû. Merêşal Lûksenbûrg bi heftê hezar fransîzi re şerê inglîzî û holendiyan dikir. Ew di bin fermandariya Gwiyom Doranj de bûn.

Gwiyom neyareki xurt û heja bû. Merêşal bert bi rojekê ji sedî bêlîr casûs berda bûn dora qerargaha neyarê xwe. Yek ji wan hati bû girtin. Zabîten Gwiyom zor dan-ê û jê re raporeke lihevstiwarkirî dane nivîsandin û ew şandin qerargaha merêşal.

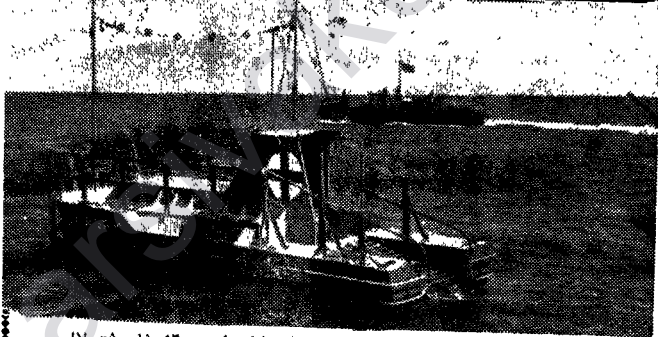
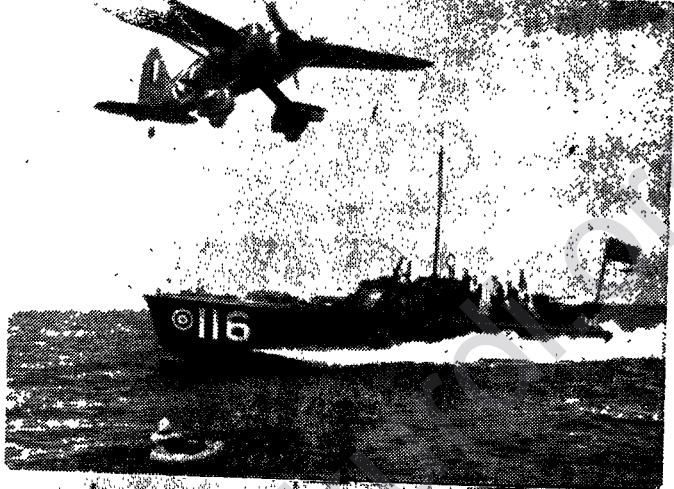
Merêşal li gora wê raporê eskerên xwe xîstî bûn rêza cengê. Gwiyom yê ko rêzika dijminê xwe dizant bi spêdê ve li baskeki wî i qels da û ew şkênand. Merêşalê pir, rehma nexweşiya xwe, siwar bû, rêzika xwe guhart li dijmin vegeriya û piştî sê hicûman ew şkênand.

Gwiyom ji vê şkestinê gelek qehirî bû. Rojekê gote xelkê: Ezê zora wî qoftî kengê bibim.

Merêşal gava ev bihist got: Ma ji kû dizane ko ez qofî im; tucaran wî ez ji par re ne ditime.

QAYIXÊN KEWÇÛK

Di rûpelê 17 an de bi vê sernanê nivîsar û klîşeyek heye. Klîşeyên jorin ji xelaskirina balafirvanên qezajentî şanî didin.

A pênî: Balafirreke bejê li rûyê behrê û di nav qayixeke kewçûk de dalafirvanekî qezajentî ditiye û bi bêtêlê elam daye motorbotekê; motorbot ji hatiye hawara qezajentî.

A didowan: Ev klîşe motorbokeke xaça sor şanî dide. Ev motorbot di behira Manşê de ye. Di vê motorbotê de bêtêlek, derman, xwarin, cil û tiştine din yên ko ji qezajentiyan re divêtin hene. Qezajentî piştî ko xwe ji balafirê tavêjin û li qayixa kewçûk siwar dibin heke rastî van vaporên xaça sor tên, li wan siwar dibin û bi bêtêlê elam didin merkezê. Heke birçî ne dixwin vedixwin; birîndar xwe derman ji dîkin. Di vê navê de hawara wan têt û qezajentî vedigerin bejê.

Kiryariya Ronahiyê

Ji bo Sûriyê 10 lireyên sûri — Ji bo welatên din lirekî inglîzî û nîv

Xwedî û gerinendeyê herpirsiyar : Celadet Ali Bedir-Xan. Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Djeladet Aali Bedir-Khan. Damas—Syrie